

PDO
SOCIALDEMOKRATIETS
ARBEJDSPROGRAM 1984-88

FOR NY FREM GANG

Indhold

Hovedlinier for

Socialdemokratiets politiske arbejde	3
Samfundsøkonomi og erhvervsudvikling	7
Arbejde og indflydelse	11
Forskning	13
Teknologi	14
Miljø	16
Energi	18
Boliger	21
Trafik	22
Skat	23
Forbrugeroplysning	25
Socialindsats og sundhed	26
Uddannelse	29
Kultur	33
Folkekirken	38
Indvandrere	38
Lighed for loven	40
Sikkerhed	41
U-landene	43
EF	44

**Arbejdsprogrammet er vedtaget på
Socialdemokratiets 34. kongres,
september 1984.**

Hovedlinier for Socialdemokratiets politiske arbejde

International fred og samarbejde

Den socialdemokratiske arbejderbevægelse har konsekvent og vedvarende kæmpet for fred og nedrustning, for sikring af demokratiet og udvikling af det internationale samarbejde mellem Øst-Vest og Nord-Syd. Socialdemokratiet ønsker FN's rolle styrket i arbejdet for et internationalt retssamfund, der er en forudsætning for løsningen af de konflikter, der truer klodens eksistens.

Al anden politisk indsats har kun mening, hvis vi undgår krig. Med nutidens ødelæggelsesvåben er bevarelse af freden en alt afgørende forudsætning for den menneskelige civilisations overlevelse. Socialdemokratiet ønsker Geneve-forhandlingerne mellem USA og Sovjetunionen om mellemdistanceraketter og interkontinentale raketter genoptaget med det mål at begrænse og nedtage disse våben i Øst og Vest.

Socialdemokratiet støtter et opstillingsstop for mellemdistance- og kortdistanceraketter, således at der skabes et bedre grundlag for forhandling. Socialdemokratiet støtter fastfrysning af alle eksisterende atomvåbenarsenaler for gennem forhandling at fremkalde en efterfølgende nedskæring. Samtidig skal planerne om at gøre Norden til en atom-våbenfri zone som et led i den tilstræbte større europæiske sammenhæng fremmes og der skal iværksættes forhandlinger om reduktion af de konventionelle styrker.

Socialdemokratiet ønsker et internationalt forbud mod atomvåbenprøvesprængninger gennemført. Der må gennemføres en international aftale om forbud mod placering af våben i det ydre rum. Der bør arbejdes for en international aftale, herunder mellem NATO og Warszawapagten, om nej til førstegangsbrug af enhver form for atomvåben. Der må gennemføres et internationalt forbud mod produktion, oplagring og anvendelse af kemiske og bakteriologiske våben. Socialdemokratiet ønsker af al kraft at medvirke til

en opblødning af blokpolitikken gennem en tillidskabende dialog mellem de enkelte lande med grundlag i aftalerne på den europæiske samarbejds- og sikkerhedskonference.

En fredelig og stabil verden kan kun sikres ved en solidarisk fordeling af verdens goder. De vestlige lande må langt mere effektivt arbejde sammen for at skabe ny stabilitet og vækst i verdensøkonomien. Gennem en samordnet kredit- og finanspolitik må produktion og beskæftigelse støttes. Krisen har ramt de fattigste udviklingslande uforholdsmæssigt hårdt. Derfor skal nedskæring i u-lands-bistanden under henvisning til hjemlige økonomiske problemer afvises. Tværtimod er der et påtrængende behov for at industrilandene — i overensstemmelse med forslagene i Brandt-rapporten — accepterer handelspolitiske aftaler, der letter adgangen for alle udviklingslandenes produkter til de vestlige markeder og sikrer stabile pris- og afsætningsvilkår for deres *råvarer*. Samtidig må gennemføres massive forøgelse af den faglige og økonomiske bistand. Ikke mindst må gennemføres en effektiv sanering af udviklingslandenes enorme gældsbyrde, f.eks. ved eftergivelse. Vi lever i en verden, hvor der bruges 25 kroner til oprustning for hver krone, der bruges på udviklingsbistand. Dette må ophøre.

Store midler til øget bistand for de fattigste lande kan derfor frigøres ved selv beskudne nedskæringer i rustnings udgifterne.

Danmark bør — i samarbejde med de andre lande i Norden og EF — energisk virke for en sådan vedvarende bistand, der vil være yderst gavnlig for verden som helhed.

Den største del af Danmarks u-landsbistand bør fortsat koncentreres om de fattigste befolkningsgrupper i de fattigste lande.

Danmark må i den tredje verden støtte de kræfter, der kæmper for reel national selvbestemmelsesret, social retfærdighed og folkestyre. Vi må aktivt demonstrere solidaritet med befrielses-

bevægelserne, der kæmper mod det sydafrikanske apartheidstyre og mod reaktionære militærdiktaturer — ikke mindst i Latinamerika. Og vi må støtte udviklingslandene i deres bestræbelser på at komme fri af en ensidig afhængighed af multinationale selskaber — og støtte organiseringen af fagforeninger. EF-samarbejdet bør udvides til flere demokratiske lande i Europa. EF-institutionerne skal løse deres oprindelige opgaver mere effektivt, men ikke have beføjelser på ny områder. Vetoretten skal bevares. Samarbejdet skal fremme økonomisk vækst, øget beskæftigelse og mere jævn velstandsfordeling i de enkelte lande. Landene må i fællesskab sikre lavere reel rentebyrde for erhvervslivet og iværksætte koordinerede investeringer på udvalgte områder. Også en fælles politik for nedsættelse af arbejdstiden bør udformes. EF må i forhold til USA og Japan arbejde for aftaler, der skaber ro på valutamarkedene, letter international kreditgivning og fjerner skjulte handelsbarrierer. Den europæiske arbejderbevægelse må styrke det indbyrdes samarbejde til fremme af fælles krav, herunder nedsat arbejdstid.

Kampen for større lighed

Trods store sociale fremskridt og indkomst-udjævning, eksisterer fortsat betydelige uligheder i det danske samfund. Kvinderne og ungdommen står svagest på arbejdsmarkedet. Mange kvinder har lav løn og deltidsarbejde. Mange unge mangler uddannelsesmuligheder og arbejdspladser. Ikke-faglærte kvinder og mænd har det mest belastende arbejde og den største risiko for sygdom og arbejdsløshed.

Den store arbejdsløshed har uddybet økonomiske og sociale skel mellem et flertal, der har bevaret fast tilknytning til arbejdsmarkedet og et mindretal, der mere eller mindre har mistet denne tilknytning. Den borgerlige nedskæringspolitik har forstærket ulighederne, fordi den har lagt de største byrder på dem, der i forvejen har båret størstedelen af omkostningerne ved den økonomiske krise.

Socialdemokratiet vil kæmpe mod den socialt urimelige nedskæringspolitik. Vi vil bryde ulighedens onde cirkel. Vi skal modvirke, at dårlige konjunkturer og den teknologiske udvikling uddyber klassedelingen. Det stiller meget store krav om solidaritet. En lang årrække frem vil vore muligheder være begrænset af den udenlandske og indenlandske stats-

gæld, der er vokset kraftigt de sidste ti år, især på grund af den økonomiske krise. Selv med ny økonomisk vækst vil arbejdsløsheden kun gradvis forsvinde og underskuddet på betalingsbalancen og statsbudgettet vil først kunne fjernes i løbet af en årrække.

Mulighederne for en samlet forøgelse af forbruget — både privat og kollektivt — er derfor beskedne. En afdæmpet indkomstudvikling for alle indkomster må fastholdes og planlægning af produktion og omsætning forbedres for at styrke erhvervslivets konkurrenceevne til gavn for beskæftigelsen. Der må tages særligt hensyn til de lavestlønnede. Også stigningstakten i de samlede offentlige udgifter må holdes nogenlunde i ro. Derved skal vejen til bedre balance i samfundsøkonomien og større politisk stabilitet lettes.

Den samlede offentlige indsats må tilrettelægges, så den i højere grad retter sig til de udsatte og svage grupper. Indsatsen må have som sit klare mål, at skabe et samfund med en bedre fordeling af arbejde, indtjening, formuer og bestemmelsesret. Det betyder på grund af ringe vækst i de samlede forbrugsmuligheder, at den store del af befolkningen må holde igen med kravene til fællesskabet. De mest velhavende må yde større bidrag ved, at der sættes stop for fradrags-fiduser og skattesnyd. Overskudsdeling må indføres.

Socialdemokratiet vil presse på for en retfærdig omfordeling af rettigheder og byrder.

Uddannelses- og kulturpolitik

Socialdemokratiet ønsker et samfund hvor mennesker kan trives i arbejdsliv, familie- og fritidstilværelse og som aktive medbestemmende borgere i det politiske demokrati.

Derfor ønsker vi et uddannelsessystem, der styrker samarbejdsevne og kreativitet, tolerance og selvstændighed — og effektivt modvirker kultur-, klasse-, generations- og kønsbestemte uligheder. Efter folkeskolens 9-årige grunduddannelse for alle skal der sikres de unge tilbud om grundlæggende kompetencegivende uddannelse. Nye EFG-uddannelser skal oprettes inden for social- og sundhedsområdet samt et nyt tværfagligt basisår. Både hos det offentlige og i de private virksomheder

skal der ved lov sikres de nødvendige lære- og praktikpladser.

Skellet mellem de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser og gymnasium og HF skal mindskes. Ungdomsuddannelserne må samordnes under en fælles ramme, både hvad angår struktur og indhold, planlægning og styring. Mesterlæren skal af løses af EFG-uddannelserne. Målet er, at alle unge efter ungdomsuddannelserne kan gå ind i et videre uddannelsesforløb. Ydelsen til de unge må indrettes, så der er størst mulig tilskyndelse til at få en uddannelse og ingen af økonomiske grunde afskæres fra at uddanne sig. En voksenuddannelsesreform må gennemføres. Ulighederne på dette område er veldokumenterede. Målet er en lovgivning om betalt frihed til uddannelse. En aktiv kulturpolitik skal give mulighed for udfoldelse og oplevelse. Dermed skal kulturpolitikken i samspil med andre sociale og økonomiske faktorer bidrage til en rigere menneskelig udvikling og trivsel. Den kulturpolitiske indsats skal aktivisere bredere kredse af befolkningen og skal skabe øget kulturel lighed. Danmarks Radio skal sikres mulighed for at klare sig i konkurrencen med andre landes programmer. Demokratisk styring og decentral indflydelse i DR må styrkes. Kvalitet og bredde i de elektroniske medier må øges. Et samfunds- og forbrugerstyret TV 2 bør oprettes. Enhver afhængighed af kapitalinteresser skal undgås gennem afvisning af reklamer i dansk radio og TV. En alsidig presse må tilstræbes ved samfundets aktive støtte til sikring af fri og demokratisk meningsbrydning. Foreningslivet bør sikres gode vækstbetingelser. Partierne skal gives statsstøtte, så de bedre kan udføre deres funktion som fundament for det politiske demokrati.

Alle har brug for kunst- og kulturoplevelser. Det er betydningsfuldt for menneskelig udvikling og livskvalitet. Kunstnerisk udfoldelse i alle dens former skal derfor stimuleres ved statslig og kommunal bistand til produktion og formidling af litteratur, teater, musik, billedkunst og film. Bibliotekernes muligheder, også som kulturelle samlingssteder, må udnyttes fuldt ud. Den folkelige idræt må have gode kår, — f.eks. gennem støtte til lederuddannelse og fortsat udbygning af idrætsanlæg.

Gode miljøer og social tryghed

Lands- og regionsplanlægning skal bidrage til en geografisk harmonisk udvikling. Erhvervsudviklingen i de tyndbefolkede egne må fortsat stimuleres — også gennem god spredning af den kollektive service. Alle har ret til gode boligforhold. Der må være reel frihed til valg af boligform. En bedre balance mellem eget og lejet bolig skal sikres ved en skattereform.

De rekreative og trafikale omgivelser for boligerne må samtidig forbedres og fællesskabsrammerne udbygges. Det almennyttige byggeri af familieboliger, ungdomsboliger og beskyttede boliger må forøges for at dække behovet. Der må sikres almennyttigt nybyggeri i alle dele af landet.

Byfornyelses- og byforbedringsindsatsen skal udvides væsentligt, for i særlig grad at forbedre bolig- og miljøforholdene for den del af befolkningen, der bor dårligst. Både nybyggeriet og byfornyelsen bør tilrettelægges, så de ældre og handicappede kan blive i deres boliger så længe de ønsker det.

Børnefamiliernes situation skal forbedres. Det kan ske gennem aflastning af store boligudgifter, omfordeling af skattebyrden, gennem udvidet barselsorlov, der omfatter begge forældre og ved en kortere daglig arbejdstid. Der må gives bedre og mere retfærdige fripladsregler i daginstitutionerne.

Indenfor sundhedsområdet må der sættes på udbygningen af den forebyggende sundhedstjeneste, og der må gennemføres en samordnet planlægning af primær sundhedstjeneste, speciallægeområdet og sygehusvæsenet. Borgerne må sikres gennem en bedre koordinering af indsatsen i sundhedssektoren og i socialsektoren, så medicinske og sociale problemer løses i sammenhæng.

Den samlede økonomiske indsats i social- og sundhedssystemet skal tilgodese de særligt udsatte grupper. Der skal sættes ind på at sikre handicappede en tilværelse på lige fod med andre borgere. Karensdagen afskaffes. Finansieringen af de sociale ydelser må ændres, så kommuner og amter tilskyndes til at samordne tilbudene til borgerne.

Erhvervslivet skal i højere grad gøres økonomisk ansvarlig for de sociale udgifter, der følger af arbejdsskader og nedslidning af de ansatte.

Bistandsloven må rettes op efter den borgerlige nedskæringspolitik.

Indsatsen for revalidering, behandling og omskoling bør forbedres.

Der skal skabes muligheder for, at de ældre gradvis kan trække sig tilbage fra arbejdslivet. Folkepensionen må suppleres med en løbende opskrivning af ATP. Udbytet af mindre indtægter ved siden af folkepensionen må forbedres ved en mere rimelig samordning af skat og indkomstbestemte ydelser. Samfundet skal stimulere aktiviteter for pensionisterne og yde bistand til de ældres forbliven i eget hjem. Mennesker med kort uddannelse eller svag social og økonomisk baggrund, skal sikres bedre muligheder for retshjælp, fri proces og en enklere og klarere lovgivning.

Indvandrerne muligheder for at deltage i fællesskabet på lige fod må forbedres. Deres integration i det danske samfund må støttes, men nationale og kulturelle særpræg bevares i vekselvirkning med dansk kultur.

Økonomisk udvikling gennem aktiv samfundsindsats

De seneste år har vi igen fået en beskeden fremgang i verdensøkonomien. Dels som følge af reelt set faldende oliepriser, dels som følge af et fald i den internationale rente. Et fald som nu er afløst af en stabilisering. Disse bedrede udenrigsøkonomiske vilkår giver grundlag for at sætte gang i investeringerne og dermed samtidig øge produktion og beskæftigelse. Afsætning af den øgede produktion kræver, at Danmark opnår større markedsandele. Der må derfor gennem en årrække føres en solidarisk indkomspolitik bl.a. med det formål, at holde inflationen i ro.

Indkomspolitikken kan f.eks. formes gennem trepartsdrøftelser mellem stat, lønmodtagere og arbejdsgivere, hvor også skatte- og socialpolitiske ændringer og overskudsdeling inddrages for at sikre en mere solidarisk fordeling af velstand og beskæftigelse. Udvikling af de produktive erhverv må sikres. Den daglige arbejdstid skal forkortes. Arbejdstidsforkortelsen må tilrettelægges på en smidig måde. Derved kan skabes både flere jobs og en bedre fordeling af arbejdet.

Der skal lovgives om overskudsdeling, som giver lønmodtagerne andel i den øgede kapitaltilvækst og forbedrer, rygstødet for de ansattes medbestemmelse i den enkelte virksomhed.

Samfundet, medarbejdere og forbrugere skal inddrages i beslutningerne om anvendelse af ny teknologi, der har afgørende betydning for samfundslivet, erhvervslivet og forbrugsmønstret eller får væsentlige konsekvenser for det ydre og indre miljø. Det er afgørende, at den enkelte støttes i forbindelse med teknologiske og arbejdsmæssige forandringer. Den første betingelse herfor er, at et velfungerende socialt sikringssystem bevares og udbygges. Men der skal suppleres med aftaler om tryghed i ansættelsen og betalt frihed under omskoling og videre uddannelse.

Den samfundsmæssige styring må ikke virke hæmmende for forandringer.

Samfundet skal aktivt understøtte forskning i og indførelse af socialt og miljømæssig acceptabel ny teknologi og udvikling af ny produkter, der kan vinde markedsandele ude og hjemme. Erhvervslivet skal tilføres billig ansvarlig kapital gennem indskud fra fonde og forsikringsselskaber, gennem partnerskab mellem staten og privat kapital, hvor der er gensidig interesse herfor.

Det offentlige skal ved udviklingskontrakter sikre dansk erhvervsliv afsætning, der bedre kan imødekomme fremtidige samfundsbehov herhjemme og blive grundlag for eksport.

Et nationalt olieselskab skal have ressourcer til på alle områder at tage konkurrencen op med de multinationale selskaber. Det skal i øvrigt være en del af et direkte samfundengagement i hele energisektoren, der sikrer planlægning for energibesparelser og udnyttelse af alternativer til olien og effektivt varetager samfundets interesse i forvaltningen af Danmarks undergrund. Ved et effektivt samvirke mellem statslige industripolitiske organer, statsvirksomheder, koncessionerede selskaber og private firmaer er der store muligheder for erhvervsudvikling. Det gælder f.eks. elektronik, med hensyn til kommunikation, udvikling af vedvarende energi og genbrug samt systemeksport vedrørende miljøbeskyttelse, hospitalsbyggeri, administration og byfornyelse.

Den demokratiske kontrol med erhvervsudviklingen skal styrkes ved afgørende samfundsindflydelse i pengeinstitutterne og forsikringsselskaberne. Medarbejdernes og forbrugernes indflydelse på magtkoncentrationer i erhvervslivet skal styrkes gennem øgede lovkrav om gennemsigtighed af regnskaber, prisberegning, produktsammensætning.

Samfundsøkonomi og erhvervsudvikling

Socialdemokratiet kæmper til stadighed for større solidaritet, øget lighed og bedre trivsel særligt for samfundets svage og udsatte grupper. Fordelingskampen er vanskeligere, når samfundsøkonomien ikke er i vækst. Det giver grobund for borgerlig klassepolitik og skærpede sociale modsætninger. Men vi må kræve en mere retfærdig fordeling af krisens omkostninger. Den sociale nedskæringspolitik må standses og en skattereform gennemføres, der stopper fiduser, flytter byrder til de bredeste skuldre og standser præmieringen af de velhavendes private gældsstiftelse. Velfærdssamfundet skal bringes på ret køl igen.

Socialdemokratiet afviser at forringe den offentlige service gennem mekaniske og arbejdsløshedsskabende budgetnedskæringer og vil modsætte sig en politik, der giver private erhvervsvirksomheder de forretningsmæssigt bedste dele af en offentlig virksomhed. Derimod bør et samarbejde mellem den offentlige og den private sektor fremmes ved omlægning af nye og allerede eksisterende opgaver.

De offentlige aktiviteter skal udføres effektivt gennem et øget samarbejde, medansvar og uddelegering af ansvar og kompetence.

Det er kun gennem rationel drift, der kan sikres økonomisk grundlag for fortsat forbedring af det offentlige serviceniveau.

Servicesektoren i videste forstand vil fortsat komme til at udgøre en voksende andel af aktiviteterne i samfundet. En del af disse vil egne sig som privat virksomhed, andre vil egne sig til offentlig virksomhed, men under den forudsætning, at der er en mere direkte forbindelse mellem ydelser og betaling end ved traditionelle offentlige serviceydelser. Socialdemokratiet afviser en omfattende privatisering af de offentlige tjenester.

Socialdemokratiet er tilhænger af kollektive løsninger og af at fællesgoder betales over skatterne, hvor det effektivt kan bidrage til øget lighed. Men det betyder ikke, at Socialdemokratiet vil give løfter om en større sum af skattefinansierede offentli-

ge ydelser i fremtiden. De økonomisk og socialt dårligt stillede skal sikres ved en hensigtsmæssig prioritering af de samfundsmæssige opgaver, ikke ved en generel forøgelse af udgifter og budgetunderskud. Nedbringelse af statens underskud er nødvendig, hvis man skal undgå politisk helt u håndterlige fordelingsproblemer i en fremtid, hvor rentemodtagerne gør krav på en meget stor del af nationalindkomsten. Realrentebeskatningen af hidtil skattefri institutioner er et afgørende bidrag til at mindske dette problem. Urealistiske krav på fremtidens produktionsresultat inddrages.

Statens underskud kan fjernes, hvis der samtidig sker en bedring i de internationale konjunkturer, et generelt og varigt rentefald og føres en hjemlig økonomisk politik, der styrker erhvervenes konkurrenceevne. Store skatteforhøjelser er ikke en farbar vej til balance. Store nedskæringer i den offentlige virksomhed er det heller ikke.

Men der må føres en udgiftspolitik, der ikke i sig selv bygger et pres op for yderligere skattestigninger i fremtiden. Den samlede sum af offentlige ydelser og kontante pengeoverførsler kan næppe vokse i de nærmeste år, men byrder og rettigheder skal fordeles bedre.

Udgifterne må prioriteres ud fra hensynet til især at hjælpe de økonomisk og socialt svage grupper — herunder en større omfordeling til gavn for børnefamilierne. Der må konsekvent gøres op med utilsigtet udnyttelse både af det sociale og arbejdsmarkedsmæssige sikrings-system og af skattesystemet.

Socialdemokratiet vil gå i spidsen med krav om reformer, der kan fastholde fordelingspolitikens oprindelige mål. Selv under meget optimistiske forudsætninger om vækst i international økonomi og held med en effektiv hjemlig erhvervsfremmepolitik, kan der være meget lang vej tilbage til i traditionel forstand fuld beskæftigelse. Derfor må vi også i resten af 1980'erne

gennemføre nye struktur- og organisationsformer samt uddannelses- og arbejdstidsreformer, der kan sikre en mere ligelig og solidarisk fordeling af arbejds- og fritidsmulighederne.

Aktiv erhvervspolitik

Socialdemokratiet vil satse på en stærk produktions- og produktudvikling, hvor også anvendelse af ny teknologi skal sikre mere konkurrencedygtige produktionsmetoder og dermed større markedsandele for dansk erhvervsliv ude og hjemme. Gennem større produktion og velstand kan vejen påny lettes for en mere rimelig fordeling af goderne. Derfor ønsker Socialdemokratiet en samfundsmæssig planlægning af indkomstudviklingen og en solidarisk indkomspolitik, som et nødvendigt led i en økonomisk politik, der både skal skabe mere beskæftigelse og løse andre fundamentale balanceproblemer i dansk økonomi.

Som led i en solidarisk indkomspolitik må vejen banes for lønmodtagernes medejendomsret og øgede medbestemmelse gennem obligatorisk overskudsdeling. Medarbejdere og forbrugere må have større indflydelse både i private og offentlige virksomheder som led i bekæmpelsen af magtkoncentration og bureaukrati. Det offentlige og lønmodtagerne skal have indflydelse på afgørende beslutninger om tilpasning til og styring af den teknologiske udvikling. Valgmulighederne er utallige og valgene er afgørende for fremtidens forbrugsmønstre, arbejdsmiljø, magtfordeling og levevilkår i det hele taget. Styringen skal ikke være bureaukratisk og fjendtlig overfor forandring. Tværtimod. Den skal være en del af en offensiv erhvervspolitisk strategi. De seneste års store videnskabelige landvindinger betyder jo netop, at der ikke længere eksisterer nogen uløselig modsætning mellem teknologisk fornyelse og økonomisk vækst på den ene side og hensynet til trivsel, miljø og ressourcer på den anden side. Der er umådelige udviklingsmuligheder, også selv om man vælger den del af det nye fra, der vil forringe det omgivende miljø eller skabe dårligere arbejdsvilkår. En offensiv erhvervspolitik kræver hurtige tilpasninger på arbejdsmarkedet. Gamle jobs forsvinder og nye kvalifikationskrav stilles. Der må sikres bedre ansættelsestryghed i omstillingsprocessen og erhvervsmæssig efteruddannelse skal være en ret. Betalt frihed til

uddannelse i bredeste forstand må gradvis gennemføres. De store offentlige grundlægsinvesteringer i trafik og kommunikation skal lette erhvervsudviklingen. Statsvirksomheder og koncessionerede selskaber skal have mulighed for at gå i partnerskab med privat kapital eller selv tage nye opgaver op, hvor det er forretningsmæssigt lønsomt. Underskud, der er en konsekvens af politiske krav om løsningen af bestemte samfundsopgaver ved siden af den rent forretningsmæssige virksomhed, bør i denne henseende ikke være nogen klods om benet.

Samfund og erhvervsliv skal samarbejde om forskning og produktudvikling. De langsigtede offentlige produktbehov må så vidt muligt sikres ved udviklingskontrakter med dansk erhvervsliv.

Staten skal tilskynde fonde, pensionskasser og forsikringsselskaber til aktive, risikobetonede erhvervsinvesteringer.

Samfundets erhvervsstøtte må koncentreres om særligt perspektivrige produktområder og områder i vækst samt med anvendelse af erhvervsstøtteordninger, der giver den største virkning på beskæftigelse og eksport for den mindst mulige belastning af statskassen.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at særlig kreditgivning med lavere rente til eksporterhverv og investeringer fortsat udbygges,
- at der fastlægges nærmere placeringsvilkår for pensionskasser, livsforsikringsselskaber og andre store pengeformidlere, herunder hører en ændring i de nuværende begrænsninger for investeringer og ejerskab i et enkelt selskab, ligesom der bør udpeges samfundsrepræsentanter hertil,
- at der kommer flertal af offentlige repræsentanter i pengeinstitutters og forsikringsselskabers bestyrelser samt regler for disses arbejde,
- at der skabes større indsigt i og mere kontrol med private kapitalbevægelser,
- at der fortsat foretages høj offentlig låntagning i udlandet til videreudlåning til det aktive erhvervsliv,
- at mulighederne for lån til større privatforbrug begrænses,
- at långivningen til eksportvirksomheder samles i et statsligt selskab,

- at der fortsat sker en udbygning af aktiemarkedet med overvejelse af lempeligere adgangskrav,
- at der iværksættes en gennemgribende undersøgelse af det grå, uorganiserede pengemarked,
- at ansvaret for pengepolitikken tillægges regeringen,
- at der skal være en høj pålydende rente på alle fordringer for at modvirke skattefrie kursgevinster.

Industri og håndværk

Der er behov for en aktiv industripolitik såvel nationalt og nordisk som i EF.

Den offentlige sektor spiller en særlig rolle i de kommende års erhvervsudvikling. Nye offentlige investeringer, ydelser og produkter, som kan danne baggrund for private initiativer, er vigtige. Offentlig konsulentvirksomhed bør støtte erhvervsvirksomheder både indenfor økonomi, teknologi og eksport.

Udviklingskontrakter kan fremme samarbejdet og kontakten mellem det offentlige og private erhvervsliv. Det gælder også en offentlig indsats, der kan bedre salgsmulighederne på eksportmarkederne. Specielt kan det offentlige bistå de mindre virksomheder med at få kontakt med eksportmarkederne.

Det er fortsat nødvendigt med investeringer for at sikre dansk industri evnen til hastig omstilling og udvikling af nye produkter under hensyntagen til miljøet og medarbejderne. Ellers vil dansk industri sakke agterud i den internationale konkurrence. Det er nødvendigt at sikre virksomhederne målrettede billige lån til nyinvesteringer, idet en høj realrente belaster investeringerne og virker aktivitetsdæmpende.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at de målrettede teknologjordninger udbygges væsentligt,
- at analyser af industriens udviklingsmuligheder danner baggrund for de valg, vi må træffe,
- at der stilles krav til virksomhedernes forsknings- og udviklingsindsats og at denne indsats støttes aktivt,
- at samfundet går direkte ind i produktionen både alene og i et samspil med den private del af erhvervslivet,
- at den statslige handelsindsats øges med det formål at

samordne og fremme virksomhedernes eksportindsats,

- at offentlige indkøb så vidt muligt rettes mod dansk produktion samt at udviklingskontrakter medvirker til at fremme dansk produktion specielt på teknologisk avancerede områder,
- at egnsudviklingsordningen fastholdes som et vigtigt element i en regional politik,
- at der gives støtte til medarbejderovertagelse af virksomheder,
- at der oprettes særlige brancheråd, for at få analyseret og gennemdiskuteret branchernes udviklingsperspektiver,
- at der finder en øget kortlægning sted af ejerforholdene i dansk erhvervsliv — herunder i multinationale selskaber — bl.a. vedrørende personsammenfald og finansielle forbindelser virksomhederne imellem,
- at der i virksomheder og private fonde med væsentlig betydning for samfundsudviklingen indsættes samfundsrepræsentanter i bestyrelserne.

Landbrug

Socialdemokratiets landbrugspolitik har som mål

- at producere sunde fødevarer af høj kvalitet til rimelige priser for forbrugerne, idet der tages vidtgående hensyn til økologiske og miljømæssige forhold,
- at de beskæftigede i landbrugssektoren får gode arbejdsvilkår og indkomstmuligheder,
- at fremme den animalske produktion i takt med afsætningsmulighederne,
- at fremme anden beskæftigelsesgivende og valuta-skabende jordbrugsproduktion, f. eks. gartneri,
- at råvarerne forarbejdes mest muligt i Danmark, så beskæftigelsen i forsynings- og forarbejdningsledet styrkes,
- at landbrugseksporten hjembringer mest mulig valuta.

Socialdemokratiet ønsker principperne i EF-landbrugsordninger opretholdt.

Det er nødvendigt med en fortsat strukturudvikling af landbruget, både med hensyn til produktion og forarbejdning.

Strukturudviklingen kan medvirke til den fortsatte effektivisering af dansk landbrug. Denne effektivisering skal give en fortsat vækst i produktionen og samtidig en forøgelse af de produkttyper, vi sælger. De nuværende fordele ved selvejet i dansk landbrug søges fastholdt. Men der skal være plads til nye ejerformer som kollektiver og andelsbrug. En finansieringsreform for landbruget er også tiltrængt, bl.a. for at lette generationsskiftet. Gennemførelse af en jordbankordning er vigtig for landbrugserhvervets langsigtede udvikling.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at indsatsen for at finde nye markeder og nye produkter forstærkes,
- at der sikres gode uddannelsesmuligheder for landbruget, især efteruddannelse,
- at principperne i EF-landbrugsordninger fastholdes, idet prispolitikken især må anvendes til at fremme den animalske produktion,
- at samfundet sikres kontrol med forbrug af gødning, kunstgødning, kemikalier og sprøjtemidler,
- at forskning og udvikling bl.a. i økologiske og miljømæssige forhold samordnes ved statens medvirken,
- at samfundet fortsat forbedrer den veterinære kvalitet,
- at jordfordelingsarbejdet styrkes for at få samlet spredte jordtilliggende og at statens muligheder for at medvirke hertil forbedres,
- at problemerne med deltidslandbruget skal søges løst,
- at der gennemføres en virksomhedsskatteordning med henblik på bedre investeringsmuligheder,
- at der indføres en jordbankindekslåneordning, der sikrer en rimelig udvikling i omkostninger ved landbrugsbedrift og inddrager jordværdistigninger til samfundet, samt letter generationsskifte og nyetablering,
- at alternative ejerformer får bedre muligheder for at eksistere og eksperimentere.

Fiskeri

En fælles EF-fiskeripolitik er nu en realitet.

Der skal fortsat arbejdes for at sikre dansk fiskeri kvoter af tilfredsstillende omfang til at opretholde beskæftigelse og produktion i erhvervet. Ved fastlæggelsen af kvoterne er det væsentligt, at der tages hensyn til havenes ressourcer, I de kommende år må vi øge indsatsen for at fange andre fisk end de traditionelle. Det kræver en øget udvikling af fangstmetoder.

Der skal indføres ordninger, så destruktion af konsumfisk søges undgået.

En fortsat forbedring af forædlingen af fisk vil samtidig betyde en øget beskæftigelse i fiskeindustrien. Der må sikres en tilstrækkelig god vandkvalitet i fjorde og kystnære farvande, således at en intensiv fiskerimæssig udnyttelse af disse områder kan udvikles. Der må arbejdes for internationale aftaler vedr. begrænsning af forureningen af de ydre danske farvande og Nordsøen, således at fiskenes sundhedsmæssige værdi ikke antastes.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at en fortsat fælles EF-fiskeripolitik med en fordeling af kvoterne tager hensyn til de enkelte landes nuværende fiskerisituation,
- at der gives tilskud til strukturudvikling med henblik på en højere forædlingsgrad i fiskeriet,
- at der satses på forskning og udvikling af nye fangstmetoder, der bl.a. kan gøre dybvandsfiskeri mere omfattende,
- at der ved udvikling af nye fangstmetoder tages økologiske hensyn med henblik på bevaring af den fremtidige fiskebestand,
- at udbrede kendskabet til nye fiskeriprodukter.

Arbejde og indflydelse

Målet for Socialdemokratiets arbejdsmarkedspolitik er at sikre arbejde til alle og at sikre alle ansatte en reel indflydelse på deres arbejdssituation. Den solidariske lønpolitik må fastholdes og udbygges. Utryghed i ansættelsen og dårligt arbejdsmiljø modvirkes gennem en styrkelse af de ansattes og deres faglige organisationers medindflydelse og indførelse af kollektiv medejendomsret for lønmodtagerne.

Socialdemokratiet vil derfor i et tæt samarbejde med lønmodtagernes organisationer arbejde for

at samfundet fortsætter og udbygger den aktive beskæftigelsespolitik med hovedvægten på en målrettet erhvervs politik, energipolitik, trafikpolitik, bolig- og byggepolitik og miljøpolitik samt direkte arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Som et led i beskæftigelsespolitikken må mulighederne for offentligt engagement i produktionen — f.eks. i jobskabelsesloven — udnyttes og udbygges. Det er tvingende nødvendigt at fastholde og udbygge beskæftigelsesinitiativerne som et element i de kommende års arbejdsmarkedspolitik og økonomiske politik,

at målsætningen om en bedre fordeling af arbejdet fastholdes. Efterlønsordningen er et stort fremskridt og skal opretholdes uden reallønsforringelse. Det bør undersøges, om ordningen kan udbygges med en deltidsefterlønsordning, der tillader de ældre en mere gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Der bør også overvejes en nedsættelse af pensionsalderen. Ligeledes bør der gennemføres en rammelovgivning om afspadsering af alt overarbejde, tilpasset de kollektive overenskomster. Udover en almindelig nedsættelse af arbejdstiden, vil ordninger vedrørende forbedret barselsorlov og indførelse af den betalte uddannelsesfrihed for beskæftigede lønmodtagere være nødvendige bidrag til en mere solidarisk fordeling af arbejdsmængden,

at lønmodtagerne sikres en nedsættelse af arbejdsti-

den til 35 timer om ugen gennem en nedsættelse af den daglige arbejdstid. Dette må på een gang ses som en udbygning af lønmodtagernes velfærd ud fra sociale og familiemæssige hensyn og som led i en samlet indsats for at få flere i arbejde. Kortere ugentlig arbejdstid indgår i en sammenhængende arbejdstidspolitik, der omfatter alle sider af arbejdstidsspørgsmålet. Som led heri bør arbejdsmarkedets parter skabe bedre aftalemæssig kontrol med deltidsarbejdet og dets omfang. I takt med nedsættelsen af arbejdstiden bør tilstræbes en produktionstilrettelæggelse, der både tager hensyn til de ansatte og en effektiv udnyttelse af produktionsapparatet,

at de ansatte sikres medbestemmelse og medejendomsret gennem virkeliggørelsen af det økonomiske demokrati på grundlag af en solidarisk overskudsdeling,

at der gives lønmodtagernes repræsentanter i selskabernes bestyrelser en udvidet adgang til at informere de berørte ansatte og deres tillidsrepræsentanter om forhold af væsentlig betydning,

at de ansatte — med fuld respekt for aftalesystemet på arbejdsmarkedet og de resultater, der kan opnås gennem kollektive aftaler — sikres tryghed i ansættelsen, navnlig hvad angår beskyttelse mod usaglige afskedigelser eller større strukturændringer i virksomheden,

at de ansatte sikres øget medbestemmelse ved indførelse, brug og udvikling af ny teknologi, og nødvendig efteruddannelse,

at der bl.a. i EF med fagbevægelsens medvirken træffes foranstaltninger til at styrke kontrollen med de multinationale selskaber og at øge offentlig indflydelse på disse,

at alle får mulighed for adgang til betalt frihed til uddannelse, herunder at bevare retten til at vende tilbage til arbejdet,

- at mænd og kvinder sikres lige ret på arbejdsmarkedet og at Arbejdsformidlingen sammen med arbejdsmarkedets organisationer yder en særlig indsats for at fjerne kønsbarriererne på arbejdsmarkedet, bl.a. gennem arbejdsmarkeds- og uddannelses-politiske særforanstaltninger. Ved offentlige erhvervs- og beskæftigelsesfremmende foranstaltninger bør der tages særskilt hensyn til arbejdskraftens kønsmæssige fordeling,
- at arbejdsformidlingen udbygges med inddragelse af de faglige organisationer og med en øget åbenhed fra virksomhedernes side og en forstærket opsøgende virksomhed, således at tilpasningsproblemer på arbejdsmarkedet løses hurtigt,
- at indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden forstærkes gennem indførelse af en landsdækkende ungdomsgaranti, der giver alle unge et tilbud om en erhvervsrettet uddannelse eller om et job, der kan føre til varig beskæftigelse,
- at uddannelsesmulighederne på arbejdsmarkedet udvides væsentligt og betales af offentlige midler. Der skal ske en omfattende udbygning af de erhvervsfaglige grunduddannelser og indføres løn i EFG-basisåret. Virksomhederne skal i denne forbindelse forpligtes til at oprette det nødvendige antal praktikpladser. Det må ligeledes være et mål, at enhver kan deltage i erhvervsmæssig uddannelse uden, at det medfører økonomisk tab,
- at der gennemføres bedre muligheder for beskyttet beskæftigelse for fysisk og psykisk handicappede på offentlige og private arbejdspladser,
- at selvstændige arbejdsløshedskasser bevares i tilknytning til de faglige organisationer som et værdifuldt led i arbejdsmarkedspolitikken,
- at de nuværende solidariske principper i arbejdsløshedsforsikringen fastholdes, og at der sker en løbende regulering af understøttelsessatserne, i forhold til lønudviklingen på arbejdsmarkedet,
- at arbejdsmiljøarbejdet forstærkes. Der lægges herunder vægt på en styrkelse af den interne sikkerhedsorganisations kompetence overfor virksomhedernes beslutninger, sikkerhedsrepræsentanternes uddannelse og en væsentlig udvidelse af Bedriftssundhedstjenesten. Endvidere skal Arbejdstilsynet styrkes både lokalt og centralt og sanktionerne for overtrædelse af arbejdsmiljøloven skærpes væsentligt.

Endelig skal der oprettes lokale arbejdsmiljønævn, sammensat af repræsentanter for de stedlige arbejdsmarkedsorganisationer,

- at der i EF indføres fælles minimumsgrænser for lønmodtagernes medbestemmelse, for arbejderbeskyttelse, for tryghed i ansættelsen og for arbejdsmiljøet, uden at det enkelte lands egne muligheder for at gennemføre foranstaltninger, der ligger over minimumsgrænserne forringes,
- at der fastlægges sundhedsmæssigt forsvarlige grænseværdier, herunder for kemiske stoffer, samt at princippet fastholdes om altid at anvende det mindst farlige stof i en arbejdsproces,
- at arbejdsmiljøet skal sikres og forbedres, så sundhedsskadelige påvirkninger undgås og skader på arveanlæg og fostre forhindres,
- at udbygge det centrale produktregister for kemikalier o.lign. med oplysning om sammensætning, konstaterede eller formodede skadevirkninger og beskyttelsesforanstaltninger. Produktregistret skal være offentligt tilgængeligt og relevante oplysninger herfra løbende udsendes til læger og sikkerhedsrepræsentanter,
- at arbejde for, at arbejdsskader som følge af langtidspåvirkning anerkendes. Arbejdsgiverne pålægges at yde fuld løn ved arbejdsskader,
- at der i sygehussektoren i alle amter opbygges arbejdsmedicinske klinikker og at arbejdsmedicin får større vægt i lægestudiet,
- at der — på grundlag af de kollektive forhandlinger på arbejdsmarkedet — gennemføres en hårdt tiltrængt, markant forbedring af ATP, Arbejdsmarkedets Tillægspension,
- at undervisningen og forskningen i arbejdsmarkedsproblemer styrkes.

Socialdemokratiet vil fortsætte kampen for bedre arbejdsvilkår med hensyn til arbejdstid, ferie, mere lige og solidariske lønforhold, øget tryghed og uddannelse samt reel indflydelse på arbejdets tilrettelæggelse for de ansatte — både gennem de kollektive overenskomster og gennem lovgivningen. De faglige organisationer udgør en vigtig del af det demokratiske velfærdssamfund. Socialdemokratiet vil bekæmpe alle politiske forsøg på at svække fagbevægelsens stilling.

Forskning

Arbejderbevægelsen har interesse i at sikre forskningen bedst mulige vilkår. Forskning er en betingelse for at afdække og løse problemer i samfundet. Forskning er en betingelse for opretholdelse og videreudvikling af samfundets økonomiske og materielle velstand med henblik på en højnelse af kvaliteten i den menneskelige tilværelse. Derfor bør det nøje overvejes politisk hvad der forskes i og samtidig tages stilling til en prioritering i forhold til samfundets uløste opgaver.

Det bør også sikres, at forskningens resultater ikke bruges imod menneskehedens interesser. De seneste 10 års afmatning har medført, at forskningsrådsmidlerne i stigende grad er blevet anvendt til forskningsopgaver, der tidligere blev finansieret af institutionernes egne bevillinger. Samtidig er der sket en voldsom udvikling i sektorforskningen. Flere ministerier har oprettet egne forskningsafdelinger. Endelig er overblikket over den danske forskning gået tabt. Dette indebærer en fare for overlapninger, som ikke kan koordineres. Enhver form for forskning kan naturligvis ikke koordineres, men smidige løsninger er blevet vanskeliggjort. Presset på ressourcerne øges ligeledes i takt med denne udvikling. Socialdemokratiet vil fremme en bedre samfundsmaessig tilrettelæggelse af forskningen gennem øget planlægning og prioritering. For at nå dette mål skal der årligt opstilles et budget, som samler alle offentlige udgifter for forskningen.

Vi ønsker at fremme en forskningsplanlægning, der øger og målretter den samlede forskningsindsats. Vi skal udbygge samarbejdet mellem forskere, erhvervsliv og arbejderbevægelse, indenfor rammer der sikrer den frie forskningsret og som har til hensigt at sikre en fornuftig anvendelse af forskningens resultater. Forskningen på de højere læreanstalter skal gøres uafhængig af antallet af studerende, således at de enkelte sektorer kan forske i forhold til reelle behov.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at styrke grundforskningen som forudsætning for, at

den mere målrettede offentlige og erhvervsmæssige forskning kan videreudvikles,

at sikre sammenhængen mellem videregående uddannelse og forskning,

at sikre tilstrækkelig uddannelse af nye forskere. En forskerrekutteringsplan skal sikre ikke blot uddannelsesstillinger men også i et vist omfang faste stillinger til de uddannede forskere,

at sikre flere midler til fornyelse af forskningsapparat,ur,

at sikre en øget forståelse mellem forskere og brugere på alle niveauer. Forskningsresultater skal i et forståeligt sprog bringes ud til brugerne, herunder erhvervslivet,

at de samfundsvidenskabelige og humanistiske forskningsresultater i højere grad udnyttes i den fortsatte samfundsplanlægning.

Erhvervsforskning behøver øget offentlig støtte. Det har stor betydning for dansk konkurrenceevne både hvad angår kvalitet og pris. Øget offentlig støtte til målrettet erhvervsforskning er derfor både et bidrag til øget livskvalitet og til bedring af den økonomiske situation. For at sikre det bedst mulige udbytte af disse forskningsmidler bør støtten gives til udvalgte områder, især indenfor ny teknologi. Den forstærkede erhvervsforskning skal også kortlægge eventuelle skadelige virkninger af bl.a. nye produktionsformer, med henblik på at undgå menneskelige skader. Dette gælder især forureningsproblemer og arbejdsmarkedets og arbejdspladsens indvirkning på den enkeltes helbred, familiemæssige og sociale forhold. Forskningsresultater på disse områder skal være tilgængelige for alle.

Med en øget demokratisering af forskningen må de folkelige bevægelsers deltagelse og indsigt i forskningsområderne styrkes. For arbejderbevægelsens vedkommende er det vigtigt at kræve en højere prioritering af felter, der direkte berører lønmodtagerne.

Samfundet påtager sig den omkostningstunge del af forskningen, derunder navnlig grundforskningen. Det skal derfor sikres, at samfundet også får gavn af den lønsomme del af forskningen.

Internationalt forskningsarbejde skal udbygges

En række forskningsopgaver kan ikke løses af et enkelt land. Visse afgrænsede forskningsopgaver kræver endda så store ressourcer, at selv de store lande ikke kan klare dem alene. Derfor er det vigtigt, at også Danmark fastholder og udbygger sin indsats i det internationale forskningsarbejde. Ud fra en helhedsbetragtning fastlægges hvilke forskningsopgaver, der bedst løses på nationalt, nordisk og europæisk plan, herunder i EF. Ved oprettelse af nye internationale forskningsinstitutioner vil vi sikre, at Danmark får andel i institutionsudbygningen. Dette har stor betydning for dansk forskning og beskæftigelse. På nordisk plan skal de initiativer, som allerede er taget af Nordisk Ministerråd følges op således, at forskere i de nordiske lande indenfor de udvalgte områder kan gå sammen om løsningen af større forskningsopgaver.

Teknologi

Den teknologiske udvikling kan true trykke, menneskeværdige arbejdsvilkår og familieliv, hvis ikke der gøres en særlig indsats for at fastholde det grundsyn, at teknologi udvikles af mennesker for at tjene menneskelige behov.

Socialdemokratiet vil fremme en teknologisk udvikling, som tilgodeser en styrkelse af den samfundsøkonomiske udvikling, herunder produktion og beskæftigelse, og samtidig tilgodeser samfundsmæssige hensyn til arbejdsmiljø, medbestemmelse, det ydre miljø og ressourceforbrug, for at forbedre det enkelte menneskes livskvalitet.

Vi må vælge den teknologi, der understøtter den samfundsudvikling, som vi vil have. Socialdemokratiet vil anvende teknologien til en yderligere demokratisering af samfundet og til at sikre den enkelte langt større mulighed for at deltage i den demokratiske proces samt give mulighed for livslang uddannelse.

Den teknologiske udvikling vil muliggøre en øget samfundsmæssig produktivitet, som skal komme alle til gode, bl.a. i form af en arbejdstidsforkortelse. En aktiv teknologipolitik har afgørende betydning for, at danske virksomheder ikke alene kan følge med i den internationale teknologiske udvikling, men også kan omsætte den i danske produkter eller produktionsprocesser, som kan skabe en øget produktion og beskæftigelse, sundere og bedre arbejdsforhold samt medvirke til løsning af dansk økonomis strukturproblem. Socialdemokratiet vil øge indsatsen med hensyn til forskning og udvikling på de højere læreanstalter, på de teknologiske institutter, i den offentlige sektor og i virksomhederne. På en række områder har det danske samfund udviklet styrkepositioner, som skal fastholdes og videreudvikles.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at de teknologiske informationscentre udbygges til en vejledningstjeneste med hensyn til produktions-, afsætnings-, eksport- og teknologiproblemer.

- at videnopbygningen i de godkendte teknologiske institutter styrkes og samordnes,
- at produktions- og demonstrationsanlæg på nye teknologiske områder fremmes,
- at introduktion og udvikling af nye omfattende teknologiske systemer forudsætter en politisk stillingtagen samt et gensidigt forpligtende samarbejde mellem virksomhederne og det offentlige.

Det ydre og det indre miljø er truet. Der må derfor satses på teknologier, som løser de miljø- og ressource-mæssige problemer og samtidig fremmer produktion og beskæftigelse. Anvendelse af teknologi skal frigøres fra snævre privatøkonomiske interesser og skal fjerne nedslidende og sygdomsfremkaldende elementer i arbejdsmiljøet.

De ansattes og forbrugernes interesser skal sikres gennem øget medbestemmelse og indsigt. Derfor forudsætter indførelse af teknologi mulighed for vurderinger og valg.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at omfattende helhedsorienterede vurderinger af ny teknologi fremmes mest muligt,
- at der skabes muligheder for vurdering og valg af teknologier på alle niveauer. Både med hensyn til omfattende nye teknologiske systemer og med hensyn til produktionsteknologi på lokalt niveau,
- at mulighederne for partsteknologivurdering fremmes, bl.a. gennem oprettelse af komiteer, hvor begge arbejdsmarkedets parter kan forhandle ud fra ligelig adgang til videnskabelig vurdering og udvikling af ny teknologi,
- at teknologivurdering forstås som noget kreativt og fornyende også i forbindelse med den industrielle udvikling,
- at der etableres et Teknologivurderingsråd. Alle de steder, hvor det er naturligt, skal teknologivurdering finde sted,
- at Teknologivurderingsrådet skal medvirke til at skabe klarhed over fordele og ulemper ved nye teknologier, ved selvstændigt at tage initiativer til iværksættelse af undersøgelser,

- at der tages højde for afledte virkninger af den teknologiske udvikling, specielt de ændringer, som informationsteknologien påfører det enkelte menneske i hverdagen,
- at der gennemføres lovgivning omkring gensplejsning.

Miljø

Vi har med miljøbeskyttelseslovgivning, levnedsmiddellovgivning, planreformer, arbejdsmiljøreform samt lovgivning om kemiske stoffer og produkter fået et bedre grundlag for en aktiv miljøpolitik. Miljøbeskyttelsesloven må sikre effektive kontrolforanstaltninger og en enkel ansvarsfordeling.

Lovgivningen skal efterleves. Det må aldrig kunne betale sig at forurene, hverken for industrien eller private. En løbende oplysning af offentligheden er nødvendig. Miljøforskning må prioriteres højere, og alle resultater skal offentliggøres.

Befolkningens sundhedsmæssige og rekreative interesser skal styrkes og der skal arbejdes for, at naturværdier bevares, og at sundhedsfarlige stoffer ikke slippes ud i miljøet til skade for nuværende og kommende generationer.

Der er behov for at værne om den økologiske balance. Den tiltagende grundvands- og havforurening fra industri, landbrug og husholdninger må derfor standses gennem biologisk og kemisk rensning af alt spildevand. Der må tages initiativer til at modvirke grundvandsforurening fra de i landbruget anvendte gødningsstoffer, sprøjtemidler og andre kemikalier. Ligeledes skal udvaskning af disse stoffer til åer, søer og havområder samt okkerforureningen søges standset. Landbruget skal derfor tilskyndes til miljørigtige dyrkningsmetoder. Til støtte herfor skal forskningen i nye landbrugsmetoder og biologisk bekæmpelse som alternativ til kemisk sprøjtning, intensiveres. Endvidere må den forebyggende naturpleje fremmes. Genbruget skal øges. Forbruget af rent vand specielt til markvanding og industri, men også til husholdning, skal søges begrænset.

Ferskvandsforsyning til industri, til drikkevand og levnedsmiddelproduktionen skal sikres mod kemikalier og anden forurening. En række kemikalier skal forbydes. Der udformes en ny giftlovgivning med hensyn til transport af farlige stoffer på landeveje og færger samt i fly, således at vi sikres mod unødige risici. Nye kraftværker og varmeværker må ikke etableres

uden afsvovlningsanlæg, ligesom indførelsen af afsvovlningsanlæg på eksisterende kraftværker skal prioriteres højt.

Kravene til motorkøretøjernes luftforurening skal skærpes. Blyforureningen skal bekæmpes ved yderligere nedsættelse af blyindholdet i motorbenzin for de eksisterende motorkøretøjer og krav om, at alle nye motorkøretøjer skal anvende blyfri benzin. Anvendelsen af blyhagl må i videst muligt omfang forbydes. Flugtskydningsbaner må indrettes og placeres så blyforurening undgås.

Friluftslivet

En anden side af ressourcebeskyttelsen er bevaringen af landskabelige værdier og et alsidigt dyre- og planteliv gennem naturfredning og offentlige køb af arealer til fritidsformål.

De senere års indsats på dette område må fortsættes og følges op af en mere aktiv indsats for at gøre rekreative områder tilgængelige for befolkningen. Der er brug for en aktiv friluftspolitik. Målet må være, at hele befolkningen kan bruge naturværdierne. Socialdemokraterne vil arbejde for en udbygning af friluftsfaciliteterne gennem sikring og oprettelse af kolonihaver, vandrerhjem, campingpladser, feriebyer og andre former for feriecentre. Kystzoner skal i videst muligt omfang friholdes for ny bebyggelse.

Danmarks skove skal sikres et alsidigt plante- og dyreliv. Vandløb og søer, vandhuller og moser skal bevares for et rigt dyreliv og skal beskyttes mod alle former for forurening.

Havene må ikke benyttes som affaldsplads eller tilledes forurenet vand. Havets naturlige ressourcer skal sikres og den økologiske balance bevares. Synspunkter og meninger fra lokalbefolkningen vil vi fortsat være meget åbne overfor og landsdækkende miljøorganisationer vil vi samarbejde med. Effektiv forskning for at undgå efterfølgende kostbar forureningsbekæmpelse skal iværksættes.

Forbedring af byernes miljø

Miljøet i vore byer er for dårligt. Trafikken har delt byerne op, givet utålelige støjforhold og for stor luftforurening. Der mangler lys og luft, sikkerhed og udfoldelsesmuligheder, ikke mindst for børn, unge, gamle og handicappede.

I de sidste 20 år er der lagt store investeringer i nye byområder, mens de eksisterende byområder er blevet forsømt.

Der må sættes ind på at bevare og forbedre de økonomiske, miljømæssige og sociale værdier, som ligger i byerne.

Vi skal omlægge og begrænse motortrafikken, skabe lys, luft og friarealer og forbedre og modernisere boligerne. Arbejdet med sanering, byfornyelse og bevaring af bymiljøer må samordnes. Saneringspolitikken må afløses af en byforbedringspolitik. Derfor må vi have en samlet lovgivning herom.

Levnedsmiddelområdet

En ernæringspolitik skal bl.a. sikre det reelle næringsindhold i levnedsmidlerne således, at den almene sundhedstilstand forbedres.

Det forebyggende oplysningsarbejde skal derfor udbygges med hensyn til at sikre mulighederne for at kunne sammensætte en ernæringsrigtig kost. Det forebyggende arbejde skal starte allerede i folkeskolen. Basislevnedsmidlerne skal friholdes fra alle kunstige farve- og aromastoffer og overflødig tilsætning af fedt, sukker og salt. Varebetegnelsen skal være i nøje overensstemmelse med indholdet og deklareret og skal i øvrigt også gælde for importerede varer. Levnedsmiddel- og miljølaboratorier under kommunerne udvikles, så de kan varetage deres tilsynsopgave på fuldt betryggende måde.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at der spares på de knappe ressourcer ved at styrke genbruget, hvor det samfundsmæssigt er rimeligt,
- at forebygge miljøforringelser,
- at forbrugerne beskyttes mod sundhedsfarlige produkter,
- at en øget samfundsmæssig produktvurdering fremmes,

at der tages miljøhensyn ved vurderingen af ny teknologi,

at udbygningen af friluftsfaciliteterne tager hensyn til naturværdierne,

at byerne bliver bedre at bo i gennem sanering, byfornyelse og rekreative arealer,

at sikre en forbedret og koordineret ernæringsforskning, at sikre institutionskostens ernæringsmæssige indhold,

at levnedsmidler friholdes for kunstige farve- og aromastoffer, og at indholdet af konserveringsmidler nedsættes til et minimum,

at sikre næringsindholdet i levnedsmidlerne,

at der ikke slækkes på miljøkravene under henvisning til økonomiske og beskæftigelsesmæssige forhold,

at lokalbefolkningen, forbruger- og miljøorganisationerne inddrages mest muligt i løsningen af problemerne.

Energi

Socialdemokratiet vil sikre det danske samfund den nødvendige energi til produktion og beskæftigelse som grundlag for en vækst i livskvalitet. Udviklingen på energiområdet nødvendiggør en nøjere vurdering af de sociale, fordelingsmæssige og indflydelsesmæssige konsekvenser af offentlige og private beslutninger. Økonomisk vækst skal gøres mindre afhængig af energiforbruget. Energipolitikken skal medvirke til at sikre miljøet, så energimæssige landvindinger samtidig styrker forureningsbekæmpelsen. Atomkraft med den nu kendte teknologi tages ud af energiplanlægningen i Danmark. Planlægnings-, forsknings- og styringsindsatsen koncentrerer fortsat om energibesparelser, om naturgasprojektet, om udbygning af vedvarende energi og om opbygning af et statsligt olieselskab. På denne baggrund frigives en del af de reservede pladser. Såfremt indførelse af atomkraft vedtages i Folketinget skal spørgsmålet til folkeafstemning.

Socialdemokratiets energipolitik sigter derfor mod

- direkte deltagelse fra samfundet i hele energisektoren,
- en konsekvent økonomisering med energiforbruget gennem langsigtet planlægning og styring,
- effektiv varetagelse af samfundets interesser i forvaltningen af Danmarks undergrund,
- størst mulig udnyttelse af vedvarende energi på et samfundsøkonomisk grundlag, herunder udnyttelse af lokale energiresourcer,
- særlig hensyntagen til udviklingslandenes energisituation,
- skærpet kontrol med de multinationale selskaber i energisektoren,
- stabilitet i forsyningerne gennem internationalt samarbejde.

Socialdemokratiet vil arbejde for

at det internationale samarbejde udbygges. En egent-

lig styring og begrænsning af industrilandenenes energiforbrug er nødvendig. Et stabilt samarbejde med de olieproducerende lande, herunder ikke mindst OPEC-landene, er nødvendigt for at sikre en jævn udvikling i økonomi og forsyninger. Et sådant samarbejde må yderligere sigte mod en organisering af kapitaloverførsler til ikke-olieproducerende udviklingslande,

- at Danmark såvel i EF som IEA (Det internationale Energiagentur) aktivt arbejder for en fælles politik, der sikrer tilførsler af energi, tager hensyn til udviklingslandenes situation især ved overførsel af energiteknologi og som nedbringer energiforbruget og fremmer anvendelsen af vedvarende energi,
- at kontrollen med de multinationale olieselskaber forstærkes — bl.a. gennem samarbejdet i EF og ved direkte, statslig deltagelse i alle led af energiforsyningen,
- at det nordiske samarbejde på energiområdet udbygges. Projekter, der vil være til gensidig gavn, bør prioriteres højt. På olie- og gasområdet bør der gøres en indsats for et tæt samarbejde omfattende efterforskning, transport og industrielle aktiviteter. Også energiforskningen rummer muligheder for et stærkt udbygget samarbejde til fælles gavn.

Dansk olie og naturgas

Socialdemokratiet vil arbejde for

- at forvaltningen af Danmarks undergrund sker med udgangspunkt i en effektiv varetagelse af samfundets interesser. Det skal sikres, at bevillingshaverne i DUC overholder de forpligtelser, der fremgår af aftalen med staten fra 1981,
- at det i forbindelse med nye tilladelser til efterforskning og indvinding bliver et fast vilkår, at DONG eller et datterselskab heraf deltager i de konsortier, der dannes. For at skabe så stor bredde som muligt

i samarbejdet med det færøske Lagting og det grønlandske hjemmestyre, bør dette også være tilfældet for olie- og gasaktiviteterne på færøsk og grønlandsk område,

at der ved tildeling af nye tilladelser tages videst muligt hensyn til inddragelse af dansk arbejdskraft med henblik på opbygning af en konkurrencedygtig havanlægsindustri. Staten skal overvåge såvel gamle som nye rettighedshaveres virksomhed,

at der gennem systematisk opbygning af viden og erfaring — specielt gennem det statslige olieselskabs deltagelse i aktiviteterne i undergrunden — skabes en udvikling, der i løbet af nogle år indebærer, at de internationale olieselskabers rolle reduceres, så de alene på entreprenørbasis sælger deres særlige viden og ydelser til det danske samfund,

at det danske samfund gennem langtidsaftaler med producentlande og gennem statslig deltagelse og køberet til olien og naturgassen fra dansk område, stiler mod en så høj grad af forsyningssikkerhed som muligt. For at sikre dette på et konkurrencedygtigt, forretningsmæssigt grundlag skal det statslige olieselskab udvikle sig til at kunne markedsføre produkter på lige fod med andre olieselskaber,

at olieraffinaderierne gøres til genstand for øget offentlig kontrol — i første omgang gennem en lovgivning om, at raffinaderivirksomhed alene kan drives i henhold til koncession. Herved sikres samfundets sammenhæng mellem forsyningsmæssige interesser og udviklingen i raffinaderisektoren. Gennem det statslige olieselskabs direkte deltagelse i raffinaderisektoren og langsigtede aftaler med olieselskaberne om afsætningen, skabes de nødvendige forudsætninger for, at det danske samfund sikres den fulde fordel af produktionen fra vor egen undergrund.

Elværkerne

Socialdemokratiet vil arbejde for

at samarbejdet mellem staten og elværkerne udbygges med udgangspunkt i, at selskaberne skal være offentligt ejede selskaber, der driver virksomhed i henhold til koncession fra staten. Koncessionsforpligtelserne skal også omfatte den kombinerede produktion af el og varme således, at samordning

mellem udviklingen i elsektoren og varmeplanlægningen sikres,

at etablere en reel lokal brugerrepræsentation i elsektoren. Kommunerne skal sikres en placering, der i højere grad afspejler de brugerinteresser, som kommunerne naturligt repræsenterer. Repræsentation i elværkernes øverste besluttende organer skal gennemføres,

at staten og elværkerne i fællesskab tilrettelægger en langsigtet indkøbspolitik på kulområdet, i overensstemmelse med Folketingets beslutning om afvikling af kulindkøb i Sydafrika. Målet er en spredning af importen for at bidrage til forsyningssikkerheden,

at varmeplanlægningens hovedtanke om en rationel tilrettelæggelse af varmeforsyningen fastholdes konsekvent ved gennemførelsen af naturgasprojektet og ved udbygning af kraftvarmeforsyningen. Ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt skal også industrivirksomhedernes overskudsvarme nyttiggøres og sammen med deres procesenergiforbrug og opvarmningsbehov inddrages i den lokale varmeplanlægning under hensyntagen til virksomhedernes konkurrencemæssige situation,

at der i kommunerne oprettes energikommissioner, hvori såvel kommunalbestyrelserne som de lokale bruger- og producentinteresser er repræsenteret. Energiforsyningskommissionerne skal være med til at sikre den folkelige og lokalt betonedede debat om fremtidens energiforsyning,

at der sker en udjævning af væsentlige forskelle i el- og varmepriser.

Vedvarende energi

Socialdemokratiet vil arbejde for

at der gennem planlægning og forskning stiles mod en stærkt forøget udnyttelse af vedvarende energi i overensstemmelse med målsætningen i Energiplan 81. Vedvarende energi skal søges indarbejdet lokalt i forsyningssystemerne overalt i landet. Indsatsen koncentrerer især i de områder af landet, hvor der ikke forsynes med naturgas eller overskudsvarme fra elværker,

at kommunerne i deres varmeplanlægning forpligtes til at udnytte vedvarende energi på samme binden-

de grundlag, som når det gælder andre opvarmningsformer. Gennem kombinationen af varmeplanlægningen og gennemførelsen af eksperimentelle projekter, skal anvendelsen af vedvarende energi bringes ind i en massiv, systematisk udvikling overalt, hvor de lokale forudsætninger er til stede,

- at indplaceringen af større vindmøller eller mølleparker i elproduktionen sikres en organisations- og ejerform, der ikke fører til dannelse af økonomiske særinteresser. Sådanne større anlæg skal derfor drives af de lokale elsekskaber eller kommunale produktionsselskaber.

Energibesparelser

Socialdemokratiet vil arbejde for

- at eksisterende boliger gennemgås og forbedres energimæssigt for senest i 1995 at opnå energiattest og at opfylde rimelige krav til energiforbruget,
- at der — ud over mærkning — gradvis stilles krav til husholdningsapparater og andet udstyr med hensyn til energiforbruget,
- at sigtet med afgifter og tilskud på energiområdet fastholdes for at stimulere til fortsatte besparelser,
- at der søges udarbejdet et teknisk-administrativt grundlag for styring af energiforbruget,
- at der i planlægningen af byudviklingen og trafikalt lægges vægt på lavere energiforbrug,
- at der ud fra et energisynspunkt gives bedre vilkår for kollektiv og let trafik,
- at der — både for at stimulere til fortsatte besparelser og for at fremme en bredere forståelse af energiproblemer i videre forstand — sættes stærkere på oplysning og uddannelse på energiområdet,
- at energiforskningen udbygges med særlig vægt på de områder, der har størst betydning i den aktuelle energipolitiske situation. Der må dog også forskes på en række områder af mere langsigtet, grundforskningspræget karakter. Der bør forskes særligt i vedvarende energi. Energiforskningen bør medvirke til at begrænse de miljømæssige gener ved forskellige former for energianvendelse og til at udvikle energiteknologier, der kan bidrage til et bedre miljø.

Energiforskningen skal følges op ved et tæt samarbejde med dansk industri vedrørende produktudvikling og markedsføring til udnyttelse af vækstmulighederne. Samarbejdet med industrien bør i så høj grad som muligt ske i form af en direkte offentlig deltagelse på markedsvilkår, altså gennem indskud af ansvarlig aktiekapital i de virksomheder, der er rede til at satse på nye løsninger eller gennem etablering af nye virksomheder, der kan føre forskningsresultater videre til produktion og eksport.

En sådan fremadrettet politik for ny vækst vil være Socialdemokratiets energipolitiske svar på den krise, som udviklingen på energiområdet har skabt.

Boliger

Alle har krav på gode og sunde boliger. Boligen og boligområderne skal rumme gode udfoldelsesmuligheder og skal kunne fungere som samlingssted for alle generationer samt grupper med forskellig baggrund. Socialdemokraterne vil arbejde for at boligområderne udformes som sammenhængende enheder med gode friarealer, trafikalt sikre forbindelser og let adgang til offentlige institutioner. Der bør også arbejdes på kvalitative forbedringer af bestående boligområder. Mulighederne for at eksperimentere med alternative boformer bør derfor understøttes. Valget af boligform må ikke afgøres ud fra tilskyndelser i skattesystemet og der skal arbejdes for en rimelig balance mellem ejere og lejere af boliger. De kommende års væsentligste indsats skal bestå i at forbedre forholdene for dem, der bor dårligst. Mange boliger opfylder i dag ikke de mest enkle krav til en rimelig boligstandard.

En aktiv byfornyelse er afgørende i denne sammenhæng og vil samtidig virke beskæftigelsesfremmende. Beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren må øges i de kommende år herunder med henblik på at udnytte eksportmulighederne. Kvoterne for alment byggeri må øges og de energibesparende arbejder udbygges.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at sikre gode boligforhold for den økonomisk dårligst stillede del af befolkningen, for herigennem at sikre større lighed i boligøkonomien. Dette mål kræver samtidig gennemførelse af Socialdemokratiets forslag om en reform af rentebeskatningen og et indgreb over for fremtidige kapitalgevinster,

at sikre, at beboere med en længere tilknytning til kvarteret ved sanering og byfornyelse får mulighed for at vende tilbage til deres gamle kvarter og at det må sikres, at ældre beboere i den gamle boligmasse ikke unødigt tvinges bort fra deres oprindelige miljø,

at boligmiljøer udformes, så de virker befordrende for børns trivsel,

at sikre lejerne i det private udlejningsbyggeri ret til at kræve reparations- og vedligeholdelsesarbejder gennemført, ligesom en ensartet lejelovgivning med krav om huslejenævn i alle landets kommuner skal gennemføres, også for værelsesudlejning. Det private udlejningsbyggeri bør efterhånden overtages af lejerne i fællesskab,

at sikre den enkelte uanset bopælskommune en god og sund bolig. Der skal derfor i alle kommuner være både ejer- og lejerbyggeri, herunder alment boliger og ungdomsboliger,

at opfylde behovet for ungdomsboliger i de kommende år. En særlig indsats for nye ungdomsboliger og opkøb og indretning af ejendomme og lejligheder til ungdomsformål er nødvendig,

at overveje ændrede boligstøtteregler for familier, herunder især unge under uddannelse og andre vanskeligt stillede unge,

at bygge flere boliger til de ældre. Det skal ske gennem opførelse af flere kollektive boliger, beskyttede boliger og plejehjem, og ved større integrering i bebyggelserne,

at både nybyggeriet og byfornyelsen gøres handicapvenlig, så de ældre og handicappede kan blive længst mulig i deres boliger,

at løse indvandrernes boligproblemer således, at det gode forhold mellem de forskellige befolkningsgrupper styrkes,

at løse de sociale samværsproblemer i boligområderne gennem forsøgsvirksomhed på fællesskabsbasis,

at der skabes mere beskæftigelse i bygge- og anlægssektoren gennem mere byfornyelse, en forøgelse af det alment byggeri, flere ungdomsboliger, energibesparende arbejder samt reparations- og vedligeholdelsesarbejder,

at der gennemføres en oplysnings- og informationsindsats omkring lejelovgivningen,

at nybyggeriet af private andelsboliger bringes til ophør og kvoten overføres til det alment byggeri,

at private andelsboliger ikke skal kunne omdannes til ejerlejligheder eller andre egentlige ejerboliger, men alene til alment byggeri,

at mulighederne for indeksfinansiering fastholdes og udbygges,

- at der sikres beboerne medindflydelse i alle boligformer og at beboerne inddrages ved byfornyelser,
- at beboerdemokratiet i den almennyttige sektor skal fastholdes og udstrækkes til det private udlejningsbyggeri,
- at byfornyelsen gennemføres ved en forøgelse af rammerne for den offentlige bistand og det samtidig sikres, at der efter omdannelse er tale om almennyttige boligforeninger eller andre spekulationsfrie boligformer,
- at der via regionplanernes boligkvoter sikres en mere ligelig fordeling af det almennyttige boligbyggeri,
- at der ved nybyggeri og ved omdannelse af boligområder sættes på boliger, der kan tilgodese boligsociale formål med det sigte, at fremme en mere nuanceret boligstruktur i alle kommuner,
- at mulighederne for kommunale og almennyttige opkøb og omdannelse af eksisterende bygninger til sociale formål udvides,
- at boligtagere ved en garantifond for entreprenører m.v. — sikres mod følgerne af byggesjusk,
- at der ved støtte til forsøgsbyggeri m.v. sikres en udvikling af nye boligformer og boligmiljøer, ligesom lejere i disse byggerier må sikres mod urimelige økonomiske følger af forsøgsbyggeri,
- at satse på boliger i nærheden af arbejdspladser,
- at der ydes støtte til at genoprette gode boligmiljøer, bl.a. ved ombygning og standardforbedringer i udsatte, nyere boligområder,
- at beskattningen af fortjeneste især ved førstegangs-salg af ejerlejligheder skærpes betydeligt,
- at der gennemføres et totalt forbud mod udstykning af udlejningsejendomme i ejerlejligheder,
- at den energibesparende indsats styrkes og suppleres med fastsættelse af standarder og normer for bygningernes energimæssige indretning. Senest i 1995 skal boligerne opfylde rimelige krav til energiforbruget,
- at nybyggeri opføres i et materiale, som medfører et bedre indeklima,
- at byggelovgivningen og boligbyggeriets finansiering forenkles.

Trafik

Den kollektive trafik skal fortsat udbygges. Kollektiv trafik er et gode, som giver mange mennesker bedre muligheder for at komme på arbejde, købe ind og besøge familier og venner.

Den kollektive trafik skal tilbydes til rimelige priser under hensyntagen til driftsomkostningerne, men også til de grupper, der er afhængige af den kollektive trafik samt ud fra ønsket om, at flest muligt tilskyndes til at benytte den kollektive trafik. Der skal fortsat være plads til den individuelle trafik. Men ved kommende vejanlæg skal sikkerheden sættes højt. Trafikken skal samordnes med den øvrige fysiske og økonomiske planlægning således, at der ved trafikplanlægningen bl.a. tages hensyn til bolig-, miljø- og energiforhold.

Udlægning og anlæg af vejarealer er således et styringsinstrument.

Et andet er udformningen af de skatter, afgifter og billetpriser, der skal sikre, at der ikke træffes et samfundsøkonomisk forkert valg, således at privatbilismen trænger frem på den kollektive trafiks bekostning. En bedre forbindelse mellem landsdelene kan opnås ved en fast forbindelse over Storebælt. Arbejdet med denne må derfor snarest muligt påbegyndes. En forbedring af vilkårene for de gående og cyklende er en nødvendighed og vil fremme trafiksikkerheden. Da ulykker hvori cyklister er indblandet ofte sker i vejryds, bør der ske en særlig sikring af disse kryds. En større del af godstransporten skal overflyttes til jernbanerne, således at godsbelastningen af vores landeveje mindskes.

Socialdemokraterne vil derfor arbejde for

- at den kollektive trafik fortsat udbygges og forbedres, bl.a. ved udbygning af de amtslige trafikselskaber,
- at den kollektive trafik ikke gøres til genstand for privatøkonomiske interesser og udnyttelser,
- at kollektive trafikselskaber er offentligt ejede,

- at taksterne fastsættes ud fra såvel omkostningerne som hensynet til de grupper, der er afhængige af den kollektive trafik. Endvidere må der ved takstfastsættelsen tages hensyn til ønsket om, at flest muligt tilskyndes til at benytte den kollektive trafik,
- at elektrificeringen af DSB fremskyndes mest muligt for at få en bedre kollektiv trafik, energibesparelser og beskæftigelse,
- at cykelstinet udbygges betydeligt,
- at stationerne skal have en lift, så kørestolbrugere uden besvær kan komme med tog,
- at der sættes ekstra plader op ved centrale busholdepladser og togstationer, så blinde kan læse afgangstiderne,
- at der bør være læskærme ved alle busstoppesteder samt overdækkede og tyverisikrede cykelstativer ved alle S-togs-stationer og større busterminaler,
- at der ikke anlægges flere motorveje udover færdiggørelsen af de besluttede arbejder,
- at der tages vidtgående hensyn til miljøet ved anlæggelse af nye veje,
- at færgeruterne samordnes og undergives offentlige koncessioner,
- at indenrigsflyvningen indgår i den samlede trafikplanlægning,
- at der anlægges en fast forbindelse over Storebælt,
- at der sikres handicappede og ældre bedre transportmuligheder. Offentlige trafikmidler bør gøres mere handicapvenlige.
- at der etableres stilleveje og legearealer, samtidig med at børns trafikveje forbedres,
- at cyklende og gående gives muligheder for mere sikkert at kunne passere de store hovedfærdselsårer.

Skat

Stor offentlig aktivitet er en forudsætning for befolkningens velfærd, erhvervslivets udvikling og høj beskæftigelse i et moderne industrisamfund. Kontante indkomstoverførsler og offentlige ydelser er de mest effektive instrumenter til at sikre mere lige økonomiske vilkår for alle grupper. Derfor er det nødvendigt at opkræve høje skatter. Tilliden til skattesystemet og befolkningens accept af en høj samlet beskatning forudsætter, at skatteopkrævningen sker enkelt og forståeligt og at skattebyrderne fordeling sker efter økonomisk evne. Indkomstskatten i den nuværende udformning opfylder ikke disse krav. Størsteparten af det offentlige indtægter tilvejebringes over indkomstbeskatningen. Men opkrævningen sker på et grundlag, der udhules, fordi der har udviklet sig mange former for skatteundvigelse. Især de økonomisk stærke grupper udnytter fradragsmulighederne kraftigt, selv om de var tiltænkt de største byrder i det progressive skattesystem.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at indkomstskatten forenkles og tilskyndelsen til skatteundvigelse mindskes, ved at give den proportionale beskatning stærkt udvidet virkefelt. Ni tiendedele af befolkningen bør kun beskattes med den laveste trækprocent af hele den skattepligtige indkomst,
- at indkomstbeskatningens grundlag udvides ved at beskære fradragsmulighederne og sikre en realistisk værdiansættelse af værdien af egen bolig, af fri bil til rådighed og andre ikke-kontante indtægtskilder,
- at adgangen til at fradrage repræsentationsudgifter begrænses og at kontrollen med disse udgifter skærpes,
- at progressionen i indkomstbeskatningen sikres, dels ved et personfradrag for alle og dels ved en tillægs-skat på den tiendedel af befolkningen, der har de højeste bruttoindkomster,
- at de ligningsmæssige fradrag, der bevares, gives ens værdi uanset indkomstens højde,

- at rentefradragsretten efter en kortere overgangsperiode omlægges, således at denne også får ens værdi uanset indkomstens højde,
- at al indkomst for almindelige lønmodtagere beskattes ved kilden og automatisk registreres hos skattemyndighederne, uden pligt men med fortsat ret til selvangivelse,
- at den resterende del af sambeskatningen ophæves i sammenhæng med rentefradragsomlægningen. Dog bevares retten til overførelse af personfradrag og negativ indkomst mellem ægtefæller,
- at der som led i en skattereform indføres adgang til at overføre en del af børnenes uudnyttede personfradrag til forældrene, som led i en nødvendig forbedring af børnefamiliernes økonomi, i de få tilfælde, hvor familien ikke kan udnytte de overførte personfradrag skal skatteværdien udbetales kontant,
- at staten ved reform af udligningsordninger og bloktilskud til kommuner og amtskommuner sikrer en mere ensartet indkomstskat i alle dele af landet og en bedre sammenhæng mellem skattetryk og lokalt serviceniveau,
- at der indføres en virksomhedsskat for landbrugere, så indtjening, der geninvesteres i virksomheden, kan nøjes med selskabsskatteprocenten,
- at skatteligningen effektiviseres for at fjerne unddragelse både af indkomstskat og moms. Samarbejdet mellem skattemyndigheder og toldvæsenet skal derfor udbygges,
- at der stilles større krav om sikkerhed mod arbejdsgiveres og erhvervsdrivenes misbrug af opkrævede beløb til dækning af A-skat, punktafgifter og moms. Selskabsskatten hæves til 50%. Kommunens andel af selskabsskatten ændres så tilskyndelsen til en effektiv selskabsligning styrkes,
- at der gennemføres selskabsbeskatning af private fonde, andelsselskaber og kommercielle foreninger, samt en oplysningspligt for aktier, så aktier kan beskattes effektivt,
- at der indføres under- og overgrænse for kommunal grundskyld og en højere amtskommunal grundskyld,
- at der indføres fuld dækningsafgift vedrørende grundskyld og ejendomsskyld for offentlige ejendomme i en kommune,

- at reelle værdistigninger på fast ejendom pålægges en løbende afgift, der kan begrænse værdistigningerne,
- at kursgevinster på fordringer fremover beskattes. Dog kan stats- og realkreditobligationer undtages, hvis den pålydende rente på nyudstedte papirer af denne art fastsættes tæt ved markedsrenten,
- at der lovgives om en generel omgængelsesklause, således at arrangementer, der forretningsmæssigt er en omvej, og som alene har til formål at spare skat ved at udnytte forskellige regelkombinationer, skal kunne nægtes skattemæssig gyldighed,
- at også arbejdsgiverafgifter vil kunne aflaste indkomstskatten. Sådanne afgifter må lægges på værditilvæksten fra både arbejdskraft og kapital,
- at en forhøjelse af momsen i begrænset omfang kan komme på tale til finansiering af højere personfradrag,
- at fjerne momsvirkningen på mælkeprodukter ved at genindføre mejeritilskud,
- at afgifter på energi og andre ressourcer anvendes i stigende omfang for at begrænse særligt valutabelastende forbrug og fremme genbrug,
- at man undersøger om det er hensigtsmæssigt at indføre en produktionsfaktorbeskatning.

Ingen enkelt skatteform kan klare det moderne samfunds indtægtsbehov. Og intet skattesystem kan stå uændret i en længere årrække uden at medføre omgængelser, undvigelse og forvridninger. Det er derfor nødvendigt til stadighed at tilpasse de samlede skatte- og afgiftssystemer og justere vægtfordelingen mellem indkomstskat og andre beskatningsformer.

Forbrugeroplysning

Indsatsen for forbrugerbeskyttelse og forbrugeroplysning skal styrkes, så forbrugerne gives bedre valgmuligheder og reel oplysning.

Mange produkter og ydelser har ikke en kvalitet og en brugsværdi, der svarer til pris og reklame. Vildledende reklamer skal derfor forbydes. Forbrugerombudsmandens kompetence skal styrkes.

Den enkelte forbruger er en svag modpart til erhvervs-virksomhederne, boligudlejerne, forsikringsselskaberne, pengeinstitutterne og de offentlige myndigheder. Derfor er det vigtigt at forbrugerne organiserer sig. Mange forbrugere mangler tid, kræfter og viden med henblik på udnyttelse af forbrugsmulighederne. Konsekvenserne kan være unødigt belastende privatøkonomi eller usund kostsammensætning. Det er derfor væsentligt med mere oplysning om rigtig ernæring og gode og sunde produkter. Det skal gøres lettere at vurdere varerne.

Der bør være adgang til dagligvarer for alle i rimelig nærhed af hjemmet.

Oplysningerne før køb skal være så klare som muligt, f.eks. om varens levetid, produktsammensætning, elektricitetsforbrug og effektive renteomkostning ved konto- og kreditkøb.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at den danske levnedsmiddelindustri og forbrugsvare-industri opmuntres til at udvikle nye kvalitetsvarer af høj brugsværdi, f.eks. med et minimum af tilsætningsstoffer.

Offentlige udviklingskontrakter kan være et middel hertil,

At forbrugerlovgivningen udformes således, at der gives forbrugerne mulighed for selv at foretage vurderinger og sammenligninger. Dette kan ske ved, at der indføres obligatorisk og standardiseret deklaration. En fuldstændig varedeklaration må ikke hindres af fabriktionshemmeligheder,

at deklarationer skal skrives klart, tydeligt og informativt.

at der i EF arbejdes for indførelse af fælles forbruger-beskyttelse,

at der gennemføres ændringer i pris- og avancelovgivningen for at sikre, at priskonkurrencen kommer til at fungere mere effektivt og bliver sammenlignelig for forbrugerne. Reglerne for rabatter og bonuser skal strammes,

at dagligvarebutikker i tyndt befolkede områder tillægges offentlige servicefunktioner,

at forbrugerne beskyttes mod vildledende ændringer i allerede markedsførte varer og ydelser,

at den effektive rente skal oplyses ved ethvert kontokøb,

at reklamens informative indhold fremmes,

at der gennemføres en lovgivning om en statslig lægemiddelinformation,

at der gennemføres en lovgivning om produktsikkerhed og produktansvar for alle varer og tjenesteydelser,

at forbrugerorganisationernes muligheder styrkes. Specielt Forbrugerrådets, forbrugerklagenævnets og forbrugerombudsmandens arbejdsområder skal udvides, også for at sikre en åben og informativ markedsføring uden kønsdiskrimination,

at styrke Kooperationen, så den udgør et alternativ til privatdrift. Forbrugerindflydelsen skal forstærkes i de kooperative virksomheder,

at der i produktionsvilkår, forbrugsmønstre og hus-holdning til stadighed gives mulighed for forsøgs-virksomhed,

at der gennemføres en oplysnings- og informations-indsats for at sikre forbrugerne — ikke mindst børnene — en ernæringsrigtig kost.

Socialindsats og sundhed

Socialdemokratiets social-, sundheds- og familiepolitik har til formål at hjælpe, forebygge og omfordele. Vi skal skabe tryghed og trivsel for familien. Vi skal fjerne de sygdomsskabende faktorer i arbejds-, bolig-, trafik-, familie-, uddannelses- og fritidsmiljøet og fremme sundheden i alle befolkningsgrupper. Og i en periode med knappe midler skal vi især styrke arbejdet for de svageste grupper.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at enhver handicappet sikres mulighed for at leve som andre og blandt andre. Handicappede, som af behandlingsmæssige eller beskyttelsesmæssige årsager må leve i institutioner, skal sikres trygge og menneskeværdige levevilkår,
- at fremme en udvikling inden for hele institutionsområdet, der sikrer en behandling hvor „brugerne“ får større ansvar og medbestemmelse og som åbner institutionerne mod samfundet,
- at de familier, der har syge og handicappede i hjemmet, aflastes ved, at den syge eller handicappede med regelmæssige mellemrum får mulighed for at opholde sig i en kortere periode i en institution. Familierne bør støttes, så man ikke af økonomiske grunde bliver hindret i at beholde den syge eller handicappede i hjemmet, og familierne skal oplyses om mulighederne for støtte og aflastning, som også bør kunne tilbydes som ferieophold på mindre aflastningshjem,
- at skattelovgivningen sammen med en udbygget socialindkomst danner et retfærdigt beregningsgrundlag for sociale ydelser,
- at de sociale ydelser i højere grad udformes som faste ydelser, samtidig med, at det fortsat sikres, at der kan tages individuelle hensyn. Sociale ydelser, der skyldes dårligt arbejdsmiljø skal betales af de virksomheder, der har forvoldt skaden. Arbejdsskadeforsikringen skal også omfatte fosterskader, herunder skader som først opdages senere i barnets liv,

- at karensdagen og tidsbegrænsningen i midlertidig hjælp omgående ophæves,
- at der skabes lige muligheder for mænd og kvinder for at tage lige del i løsningen af opgaverne i arbejds-, samfunds- og familielivet,
- at samfundet gør noget særligt for kvinderne. Først når ligestillingspolitikken giver resultater, kan den lovgivning, der stiller kvinder gunstigt, ophæves,
- at den enlige forsørger sikres en rimelig tilværelse.

Børn

Barnets hverdag må tilrettelægges, så barnet får de bedste muligheder for at udvikle sig til selvstændigt menneske med respekt for sig selv og andre og størst mulig forståelse for, hvad der foregår i de voksnes verden. Gennem leg og spil, besøg på arbejdspladser o.lign. skal børnene have kendskab til de principper, der gælder i arbejdslivet, ligesom børnene skal have udviklet deres selvtilid og ansvarsfølelse for hinanden og for samfundet og gøres fortrolig med ligestillingsproblematikken.

For barnet er det af betydning, at få et pædagogisk tilbud som supplement til opdragelsen i hjemmet.

Betalingspolitikken skal udformes, så folk med almindelige indtægter får mulighed for at benytte dagpleje og daginstitutioner. Der tilstræbes en trinvis nedsættelse af forældrebetalingen for de laveste indkomstgrupper. Forældreindflydelsen på barnets hverdag i institutionen må styrkes.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at der er fuld dækning af behovet for daginstitutioner og dagpleje til en rimelig forældrebetaling,
- at der udarbejdes en pædagogisk formålsformulering for børnepasning i ethvert regie,
- at forældreindflydelsen på barnets hverdag i institutionerne styrkes ved at sikre forældreflertal i bestyrelser, nævn m.v.

- at støtte forsøgsvirksomhed på institutionsområdet for at sikre nytænkning og udvikling. Der kan oprettes pædagogisk forsvarligt ledede legestuer eller åbne småbørnsinstitutioner i tyndt befolkede områder. Ligeledes kan dagcentre i de tyndt befolkede områder indrettes således, at de kan bruges af børn, unge og ældre udover normal åbningstid,
- at handicappede børn i videst muligt omfang skal kunne benytte sig af de eksisterende tilbud, idet de støtteforanstaltninger, det enkelte barn har behov for, sikres efter ens retningslinier i alle kommuner,
- at samspilsproblemerne i familien løses ved en samlet indsats for hele familien,
- at styrke det opsøgende og forebyggende arbejde blandt børn og unge,
- at barnet får en alsidig udvikling i en tryk hverdag i skolen. Skolen må sammen med forældrene lære barnet de nødvendige færdigheder og give dem den nødvendige indsigt, der kræves for at deltage aktivt i familien, på arbejde og i samfundet,
- at skolelægeordningen fastholdes,
- at give forældre mere tid til deres børn i hverdagen ved, at den daglige arbejdstid sættes ned,
- at barselsorlov for kvinder og mænd videreudbygges samt at man sikrer tilbagevenden til tidligere job,
- at miljøet ikke skader de menneskelige arveanæg og det ufødte barn,
- at sikre, at en af forældrene får ret til at blive i hjemmet, når barnet er sygt. På samme måde må en af forældrene have mulighed for i kortere tid at blive i hjemmet, når der sker voldsomme ændringer i barnets tilværelse, f.eks. ved forældrenes eventuelle separation og skilsmisse,
- at barnets retsstilling styrkes ved forældrenes eventuelle skilsmisse, separation eller samlivsoophør,
- at der skal lægges vægt på børnenes udtalelser om forældremyndighed og samkvemsret. Ved separation, skilsmisse eller samlivsoophævelse må barnet have styrket sit forhold til begge forældre. Barnet har krav på et fast sted at bo,
- at forældremyndigheden over børn bliver fælles, hvor forældrene bor sammen uden at være gift,
- at forældre ikke må afstraffe deres børn ved fysisk eller psykisk vold. Derfor bør revselsesretten afskaffes,

at forældre, der er separeret eller skilt, som vilkår for separation eller skilsmisse, kan aftale at være fælles om forældremyndigheden, så længe dette tjener barnets tarv,

at der oprettes en børneombudsmandsinstitution, der arbejder for at styrke og beskytte barnets retsstilling i familien og i samfundet.

De unge

I en tid med økonomisk og social krise i samfundet, er de unge særligt udsatte. Det ses først og fremmest i den store ungdomsarbejdsløshed. Men bag dette ligger store grundlæggende uddannelses- og arbejdsmarkedsproblemer.

De unges forhold til samfund og familie er samtidig under kraftig forandring. Det stærke pres på familierne har medført, at unges sociale tilknytning til kammerater og institutioner forstærkes. Det er dog fortsat forældrenes økonomiske situation der er afgørende for unges fremtidige situation. En samlet ungdomspolitik er derfor mere nødvendig end nogensinde. Særligt udsatte ungdomsgrupper kræver en særskilt indsats, og nødvendigheden af unges selvstændighed må tidligt medføre reel indflydelse på egen situation.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at vejledning for unge styrkes,
- at alle unge under 25 år gradvis garanteres en uddannelse og et arbejde,
- at der sikres det tilstrækkelige antal praktikpladser gennem en lovsikret praktikpladsgaranti på både det private og offentlige arbejdsmarked,
- at alle ungdomsuddannelser samordnes således, at skellet mellem boglige og faglige uddannelser fjernes,
- at de økonomiske støtteordninger for unge forbedres således, at de reelle leveomkostninger dækkes,
- at unge på bistandshjælp får udmålt hjælp efter samme kriterier som andre bistandsmodtagere,
- at der bygges ungdomsboliger, integreret i det almen-nyttige byggeri,
- at unge sikres reel demokratisk indflydelse bl.a. i uddannelsesinstitutionerne.

Førtidspension og handicappede

Alle mellem 18 og 67 år har ret til pension, hvis man på grund af lægelige eller sociale årsager varigt ikke kan forsørge sig selv. Pensionen skal være af en sådan størrelse, at pensionisten er i stand til at føre en tilværelse med rimelige udfoldelsesmuligheder. Pension på grund af fysisk eller psykisk handicap skal indeholde en økonomisk kompensation for de merudgifter, som handicappet giver den pågældende.

De ældre

Alle, der ophører som erhvervsaktive på grund af alder, må sikres en meningsfyldt tryk og økonomisk uafhængig tilværelse.

Muligheder for en gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet bør undersøges.

Samfundet må forstærke sin indsats blandt de ældre for at lette deres daglige tilværelse i hjemmet.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at folkepensionen skal gøres ens for enlige og samgifte og suppleres med en løbende opskrivning af ATP, og således at der skabes større lighed imellem pensionister med forskellige pensionsordninger. Det særlige personfradrag skal friholde enlige pensionister for skat af folkepension og udbyttet af mindre indtægter skal forbedres,
- at hjemmehjælp og hjemmesygepleje udbygges og forbedres. De ansatte inden for dette område skal yderligere uddannes, så de kan løse flere af de problemer, der forekommer i hjemmet,
- at ældre på lige fod med andre må have adgang til at komme på rekreationshjem og der må være mulighed for midlertidigt at komme på plejehjem,
- at ingen skal flyttes på plejehjem fordi den bolig, de har, er for dårlig. Der skal gives mulighed for at der ydes økonomisk hjælp til forbedring og vedligeholdelse af boligen.
For ejerboliger ydes hjælpen som lån, der tilbagebetales, når ejendommen sælges eller udlejes til andre,
- at samfundet bl.a. gennem opsøgende omsorgsarbejde må tilbyde pensionister ophold på højskoler, kurser, deltagelse i rejser og anden meningsfyldt aktivitet,

at sikre pensionister, der har behov derfor, boligforbedringer, telefon, TV, tandpleje, sund kost samt hjælpemidler og andet, der betyder, at man klarer sig bedre,

at pensionistboliger og beskyttede boliger i videst muligt omfang spredes rundt i den almindelige boligmasse. Først når sygdom eller svagelighed gør det påkrævet — og man i øvrigt selv ønsker det — bør pensionisten flytte på plejehjem,

at plejehjemmet skaber en hjemlig atmosfære, og institutionen organiseres, så beboerne har mulighed for at forblive aktive på de områder, de kan klare. Personalet skal i sit arbejde lægge vægt på samvær med beboerne og størst mulig hensyntagen til den enkeltes ønsker og behov. Beboernes samt deres familiers aktive medvirken i institutionens hverdag må udbygges, f.eks. ved oprettelse af institutionsråd,

at tilbud om ophold på plejehjem altid rettes til begge ægtefæller eller samlevende par, selv om den ene ikke opfylder betingelserne for opholdet,

at døgnpleje og døgnberedskab, kollektivboliger og beskyttede boliger udbygges for at sikre, at ældre mennesker, der har behov for hjælp og støtte, får en tilværelse, de selv kan være tilfredse med.

Social- og sundhedstjenesten

Social- og sundhedstjenesten må udbygges således, at man ved en samordnet indsats kan løse både medicinske og sociale problemer samt forebygge at problemerne opstår. Der oprettes et sundhedsministerium.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at social- og sundhedstjenesten placeres, så borgerne inddrages aktivt og får en hurtig og effektiv hjælp,
- at der udarbejdes en samlet landsplan på hele sundhedsområdet, der samordner de praktiserende lægers arbejde, speciallægeområdet og sygehusene med de afledte områder i socialektoren,
- at der ved valg af løsninger i social- og sundhedssektoren skal tages hensyn til patienterne og til de samfundsøkonomisk billigste løsninger, gennem en finansieringsreform for hele området, således at resurstænkning undgås,
- at patienternes rimelige frie bevægelighed i sundheds-

sektoren muliggøres således, at behandling foregår, hvor det er mest hensigtsmæssigt,

at sikre patienterne den bedst mulige undersøgelse og behandling. Den ambulante behandling må udvides og det må sikres, at sygehusvæsenet i lokalområderne kan varetage alle almindeligt forekommende sygehusopgaver. Distriktps psykiatrien bør udbygges,

at det ikke alene er tekniske muligheder, der er afgørende, når patienter indlægges til undersøgelse og behandling.

Der skal også tages hensyn til patientens egne ønsker og patientens samlede sociale og psykiske situation,

at befolkningen oplyses om de nye muligheder inden for lægevidenskaben og i højere grad inddrages i løsningen af etiske problemer,

at det forebyggende sundhedsarbejde i de grupper, der er udsat for særlig risiko prioriteres højere end hidtil,

at alle sikres en betryggende og forebyggende tandpleje,

at den sundhedspædagogiske indsats styrkes,

at der ved lovgivning fastsættes retningslinier for en effektiv rednings- og ambulancetjeneste,

I et samfund med hastige forandringer må man følge udviklingerne på social-, familie- og sundhedspolitikens område med særlig opmærksomhed. Det kan være nødvendigt løbende at revidere socialpolitikken for at sikre, at de svageste grupper ikke forfordeles, men er i stand til at få fordele af de gældende regler på lige fod med andre.

Uddannelse

Socialdemokratiet opfatter uddannelse som en afgørende forudsætning for at forbedre menneskets vilkår og for at kunne foretage gennemgribende ændringer i samfundets opbygning.

Uddannelse har betydning for mennesket livet igennem, og uligheder, der skyldes sociale, geografiske, kulturelle, alders- og kønsbetingede forhold skal derfor forebygges. De årgange af unge, der i disse år forlader folkeskolen, har i særlig grad meget vanskelige betingelser for at få en uddannelse, der giver dem mulighed for beskæftigelse. Dette skyldes ikke kun de ulige økonomiske forhold i samfundet, men også mangelen på sammenhængende planlægning af ungdomsuddannelserne med hensyn til opbygning, indhold og styring. I takt med de seneste tiårs stadige forbedring og udvidelse af førstegangsuddannelserne, risikerer den voksne generation at opleve en stadig større afstand mellem deres egen uddannelsesbaggrund og de færdigheder og den viden, som de unge nyuddannede møder med.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at skolenævnenes indflydelse på skolens hverdag bør styrkes, således at demokratiet i folkeskolen kan fremmes mest muligt. Socialdemokratiet vil derfor arbejde for at skolenævnenes kompetenceområde udvides,

at udbygge og samordne ungdomsuddannelserne således, at alle unge tilbydes en grunduddannelse og ungdomsuddannelse af en samlet længde på mindst 12 år, samt fjerne bestående hindringer således, at alle unge sikres et reelt uddannelses tilbud,

at gennemføre en voksenuddannelsesreform, som stærkt forbedrer de voksnes muligheder for personlig udvikling og erhvervsmæssig kvalificering,

at vurdere fremtidens uddannelsesbehov og på denne baggrund tage initiativ til oprettelse af nye uddannelser, eventuelt gennem ændring eller afløsning af eksisterende uddannelser.

Grunduddannelsen

Folkeskolen skal give alle børn og unge deres grunduddannelse. Den skal sikre en alsidig udvikling, så unge har det bedst mulige grundlag for valg af fortsat uddannelse og for aktiv deltagelse i familie-, fritids-, samfunds- og arbejdsliv.

Erfaringerne med folkeskoleloven må samles og vurderes i forhold til de kommende års krav og nødvendige justeringer må gennemføres. Der må skabes balance mellem fagenes indhold og deres indbyrdes sammenhæng må sikres. Skellet mellem praktiske, kreative og teoretiske fag må mindskes. Folkeskolens funktion som en fælles skole for alle børn må styrkes. Den særlige støtte, som enkelte børn har behov for, må tilrettelægges så den sikrer børnenes deltagelse i fællesskabet. Tendenser til isolering og udskillelse skal modarbejdes. De samme krav skal stilles til de private skoler.

I det omfang forældrene ønsker at have deres børn på privatskole skal der være mulighed herfor. Dog skal merudgifter i forbindelse med denne undervisning være det offentlige uvedkommende.

At inspirere pigerne til utraditionelle erhvervsfag foresætter, at folkeskolens lærere og i særdeleshed skolevejlederne uddannes til at varetage disse opgaver langt bedre.

Der må arbejdes med en fortsat begrænsning af afsluttende prøver og karakterer i folkeskolen med henblik på deres afskaffelse.

Skolen må ved undervisningens tilrettelæggelse give eleverne praktiske muligheder for at inddrage erfaringer og iagttagelser fra samfunds- og arbejdslivet. Men skolen må også samarbejde mere forpligtende med de fritidsforanstaltninger og fritidstilbud, som tilrettelægges for børn og unge. For de yngste skal der etableres et samlet heldagstilbud, som opfylder både sociale og pædagogiske behov.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at udvide den højeste ugentlige undervisningstid for eleverne,
- at skabe et sammenhængende forløb i begynderundervisningen, bl.a. ved at ophæve det kunstige skel mellem „beskæftigelse“ i børnehaveklasser og „undervisning“ i de følgende år,
- at videreudbygge enhedsskolen, således at eleverne undervises sammen i hele folkeskolen.

at forbedre støttemulighederne til de elever, der har behov for det, så vidt muligt inden for et fællesskab med de andre elever,

at give plads i folkeskolens fagrække for nye obligatoriske undervisningsemner som datalære (informatik), og freds- og sikkerhedsundervisning,

at udvide undervisningen inden for de praktisk/kreative områder, f.eks. ved at afvikle valgfagssystemet i nuværende form,

at gøre arbejdskendskab obligatorisk,

at udvide mulighederne for at undervisningen i hele skoleforløbet kan tilrettelægges tværfagligt, uden at kvaliteten i den faglige indlæring forringes,

at give 10. klasse et mere praktisk indhold og nogle arbejdsvilkår, som er frigjort fra de nuværende bindinger til fag, skoletid og prøvekrav,

at skabe et forpligtende samarbejde mellem skole, fritidsundervisning og øvrige fritidstilbud. Vi vil specielt etablere et folkeskolernes heldagstilbud for de yngste elever,

at private skolers kapacitet planlægges fælles med de offentlige skoler,

at skabe et forpligtende samarbejde mellem skole og arbejdsliv/erhvervsliv, f.eks. ved udvidede og fleksible praktikordninger.

Ungdomsuddannelserne

Ungdomsskolen for de 14 - 18-årige udgør et vigtigt ekstra uddannelsesstilbud som supplement mellem folkeskole og ungdomsuddannelser. Ungdomsskolen skal give sådanne tilbud, at de unge motiveres for såvel egen udvikling som for fortsat uddannelse. Ungdomsuddannelserne skal i øvrigt bygge på folkeskolens 9-årige grundskole og danne grundlag for fortsat uddannelse og beskæftigelse og personlig udvikling.

Ungdomsuddannelserne tilrettelægges og virker i dag uafhængigt af hinanden. De har forskellige styrelses- og ejerforhold og der sker ingen samordning af uddannelserne. De unge har derfor svært ved at få overblik over uddannelsesmulighederne. Risikoen for fejlvalg og frafald øges og dermed også for personlige problemer for den enkelte.

Uddannelserne må derfor samordnes med hensyn til struktur og indhold, planlægning og styring.

I samtlige uddannelser skal der indgå en fælles kerne af fag, der har til formål at give eleverne baggrund for medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund.

I ungdomsuddannelserne skal indgå obligatoriske undervisningsemner i fred og sikkerhed. Samtidig skal der indgå fag, der kvalificerer til erhvervsmæssig beskæftigelse og til videregående uddannelse. Periodisk, praktisk beskæftigelse skal være en del af alle ungdomsuddannelserne.

Undervisningen skal være vederlagsfri. Ingen må af økonomiske grunde afskæres fra at søge uddannelse. Mesterlæren afskaffes og erstattes af EFG-uddannelserne, som udvides til at omfatte uddannelsesstilbud på nye områder.

Samfundet skal vedkende sig medansvar for den praktiske del af uddannelsen. Dels ved at sikre, at der etableres praktikpladser på det offentlige arbejdspadser. Dels ved, at det private arbejdsmarked opfylder sin forpligtelse til at etablere praktikpladser.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at virkeliggøre ungdomsgarantiforslagets målsætning om at sikre de unge en reel mulighed for en grundlæggende, kompetencegivende uddannelse eller beskæftigelse,
- at tage konkrete initiativer til at gennemføre folketingsbeslutningen fra 1980 om ungdomsuddannelserne,
- at etablere nye EFG-uddannelsespladser inden for social- og sundhedsområdet, rettet mod især funktioner, der i dag betjenes af uddannet eller meget kortuddannet personale,
- at oprette et nyt tværfagligt basisår inden for EFG-systemet, med en overbygning af korte andendelsuddannelser, bl.a. som et tilbud til unge, der ikke har truffet et valg mellem de øvrige hovederhvervsområder,
- at virksomhederne sikrer det tilstrækkelige antal lære- og praktikpladser, om nødvendigt ved hjælp af lovgivning,
- at fortsætte udbygning, samordning og effektivisering af vejledningssystemet,
- at i første omgang sikre særligt vanskeligt stillede unges økonomi, så de ikke hindres i at gennemføre en uddannelse,

at der genindføres løn på EFG-basisåret,

at forberede en gymnasiereform, der med vægt på de almindelige elementer indpasser gymnasiet i det samlede ungdomsuddannelsessystem,

at tilvejebringe en samordnet planlægning og styring af alle ungdomsuddannelser i et samarbejde mellem stat, amt og arbejdslivets organisationer m.v.

Videregående uddannelser

Alle bør - uanset uddannelsesmæssig baggrund - sikres mulighed for en videregående uddannelse, om nødvendigt efter specielle suppleringskurser. Strukturen for de videregående uddannelser skal ændres.

Der må såvel for ældre som for nye uddannelsesinstitutioner arbejdes med en udvikling i retning af en centeropbygning. Centrene må etableres som basisuddannelser med en efterfølgende gradvis specialisering, således at der bliver sammenhæng mellem korte og lange uddannelser.

En landsplanlægning af de videregående uddannelser er nødvendig og skal sikre den bedst mulige uddannelsesmæssige kvalitet på den enkelte uddannelsesinstitution samt en rimelig geografisk spredning. Styringen af de videregående uddannelser skal sikre en større samordning og effektivitet under respekt overfor institutionernes selvbestemmelse. Uddannelsernes art og indhold må vi vurdere i forhold til det fremtidige behov, således at der sikres en smidig udvikling af nye uddannelser, eventuelt ved omlægning eller nedlæggelse af andre. Uddannelsen af lærere til folkeskolen, ungdomsuddannelserne og det øvrige uddannelsessystem udgør et særligt problem og de ofte skarpe grænser mellem ansættelsesmuligheder og undervisningskompetence skal opløses.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at forstærke indsatsen for at vurdere adgangskriterierne til de videregående uddannelser i lyset af principperne for en ændring af ungdomsuddannelserne,
- at der etableres en centeropbygning af de videregående uddannelser, kombineret med en forstærket landsplanlægning og etablering af nye uddannelser,
- at muligheden for en afkortning af visse lange førstegangsuddannelser vurderes,

at det fremtidige lærerbehov bedømmes ud fra en samlet vurdering af hele uddannelsessystemet, med fastholdelse af krav om særlige kvalifikationer og et bredt rekrutteringsgrundlag.

Voksenuddannelserne

En løsning af de voksnes udviklings- og uddannelsesproblemer bliver stadig mere påtrængende. De store uligheder på dette uddannelsesområde er vel-dokumenterede. De mennesker, som har de dårligste levevilkår på en række områder, har også den korteste uddannelsesbaggrund.

Målet skal være at gennemføre en lovgivning om betalt frihed til uddannelse, som sikrer ret til at deltage i uddannelse i arbejdstiden med løngodtgørelse samt ret til at vende tilbage til sit tidligere arbejde. Den enkelte må have ret til selv at vælge sin uddannelse og der må gives mulighed for opsøgende virksomhed på arbejdspladsen.

Arbejdsledige skal sikres mulighed for efteruddannelse og omskoling, samt adgang til videreuddannelse. En voksenuddannelsesreform skal bidrage til at fordele den eksisterende arbejdsmængde på en mere hensigtsmæssig måde.

De erhvervsmæssige voksenuddannelser må udbygges og en sammenhæng med den faglige grunduddannelse sikres. Den almene voksenuddannelse må ligeledes udbygges og økonomisk sikres ligestilling med andre uddannelser.

De folkelige oplysningsorganisationer skal sikres en central plads i voksenundervisningsbilledet.

Voksenundervisningssystemet, herunder radio og TV, må sikre, at alle — også indvandrere — får mulighed for at skaffe sig almen, faglig og politisk viden.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at gennemføre den nødvendige lovgivning om betalt frihed til uddannelse i overensstemmelse med Socialdemokratiets forslag,

- at sikre kvaliteten i voksenundervisningen gennem forskning og udvikling i samarbejde med de folkeoplysende organisationer og gennem forøgede midler til forsøgsvirksomhed og materialeudvikling,

- at videreføre arbejdet med opsøgende virksomhed på baggrund af de positive erfaringer, der er indhøstet,

- at gennemføre forbedrede muligheder for voksnes deltagelse i undervisning i dagtimerne, f.eks. gennem daghøjskolerne.

at samle gamle og nye bestemmelser i en egentlig voksen uddannelseslov,

at særskatten på arbejdsmarkedsuddannelserne afskaffes.

Medindflydelse og planlægning

Bestræbelserne for at give elever og andre studerende medindflydelse på og medansvar for deres uddannelsessituation må fastholdes. Det sikres ikke ved lovgivning alene, men forudsætter et aktivt og målrettet samspil mellem elever/studerende på den ene side og lærere/ uddannelsesinstitutioner på den anden. Af størst betydning for den enkeltes egen udvikling er en gradvis ændring af de daglige samarbejdsformer. En aktiv og samordnet uddannelsesplanlægning er det bedste værn mod stivhed og blindgyder i uddannelserne. Det er derfor helt afgørende snarest at få genetableret en overordnet planlægning af det samlede uddannelsessystem.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at fastholde de hovedprincipper for medindflydelse og medansvar, som er gældende for såvel elever/studerende som medarbejdere ved uddannelsesinstitutioner,

- at gennemføre disse principper i uddannelser, hvor de endnu ikke findes og i øvrigt foretage de nødvendige justeringer i takt med indhøstede erfaringer,

- at genetablere planlægningsorganer, der kan sikre en samordnet og aktiv uddannelsesplanlægning.

Uddannelsesstøtte

Siden statslånene i 1975 blev erstattet af statsgaranterede banklån, er der sket en uohørt fordyrelse for de uddannelsessøgende. Med banklån i hele studietiden er gældsforpligtelserne blevet store. For mange er det blevet uoverskueligt at skulle tilbagebetale gælden, når der samtidig skal stiftes hjem og familie.

Socialdemokratiet vil arbejde for:

- at uddannelsesstøtte til unge fortsat skal gives som stipendier og lån og alene bør være et anliggende imellem de uddannelsessøgende og staten,

- at forbedre uddannelsesstøtten først og fremmest ved indførelse af statslån til afløsning af de statsgaranterede banklån. En fuldstændig afløsning må derfor ske i etaper, der først og fremmest sikrer de

- unge med den ringeste økonomiske baggrund statslån,
- at en ændret fordeling af det samlede beløb til fordel for større stipendium og mindre lån skal søges fremmet,
- at en gradvis nedsættelse af alderen for forældreafhængig stipendietildeling gennemføres,
- at der gøres noget særligt for at hjælpe de vanskeligst stillede unge. Ingen må af økonomiske årsager hindres i påbegyndelse af en uddannelse,
- at den øverste grænse for det samlede stipendie- og lånebeløb skal sikres mod udhuling som følge af prisstigninger m.v., og en samlet forbedring skal overvejes,
- at de økonomiske støtteordninger tilvejebringes, bl.a. gennem en udvidelse af praksis i forbindelse med bistandslovens muligheder for at yde hjælp til enlige forsørgere, der ønsker uddannelse,
- at der gennemføres en principdebat om ungdommens økonomiske vilkår med henblik på en tilnærmelse af de forskellige støtteordninger.

Kultur

Socialdemokratiet ønsker en bevidst og aktiv kulturindsats som fundamentet for det demokratiske samfund, der som mål har frihed for den enkelte og lighed mellem mennesker. Kulturpolitikken skal tillægges større vægt.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at fremme det kulturelle demokrati gennem sikring af kulturelle aktiviteter og medindflydelse på disse,
- at give det enkelte menneske de bedste muligheder for at tage del i kulturaktiviteter i det lokale miljø,
- at kulturpolitikken medvirker ved samfundsændringerne,
- at kunstnere får bedre muligheder i det samfunds nødvendige kunstneriske arbejde. Især gennem samfundets øgede indkøb og brug af kunstnernes arbejde,
- at sikre, at befolkningen gives mulighed for at tage imod kulturtilbudene. Derfor må der lokalt skabes muligheder for at udstille bl.a. statens mange samlinger,
- at der opnås bredde i den kulturelle aktivitet. Dette sikres bl.a. ved, at det folkelige kulturliv og amatørvirksomheden lokalt stimuleres og støttes økonomisk samt ved at professionelle kunstnere søges inddraget i lokale aktiviteter,
- at der sikres økonomisk dækning for den bedst mulige formidling af kunstneriske resultater, så miljømæssige, økonomiske, aldersmæssige og geografiske skel nedbrydes og således, at adgangen til de kulturelle tilbud demokratiseres,
- at der skabes lige adgang til ny produktion, så enkelte befolkningsgrupper ikke har eneret på at ytre sig.

Radio og fjernsyn

Socialdemokratiet vil bevare Danmarks Radio som en selvstændig offentlig institution med licensbetaling som økonomisk grundlag. Vi afviser reklamefinansiering af Danmarks Radio, fordi reklamepengene kan

skabe afhængighed og dermed udgøre en alvorlig trussel imod udsendelsernes alsidighed og kulturelle niveau.

Vi går ind for et samfunds- og forbrugerstyret reklamefrit TV 2, ligeledes finansieret med licensbetaling. Vi lægger vægt på ytringsfriheden og mener, at alle befolkningsgrupper og interesser skal kunne komme til orde. Produktionen af flere og bedre danske programmer skal fremmes. Mindretallets krav på informations- og ytringsfrihed skal respekteres.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at der ved programlægningen tages mere hensyn til mulighederne for at udvikle samværet mellem børn og voksne,

at forbrugeroplysningen styrkes,

at der ved flere informative udsendelser skabes større forståelse mellem befolkningsgrupperne,

at der informeres mere om lovgivningsarbejdet og om konsekvenserne af de vedtagne love,

at der informeres bedre om lønmodtagernes faglige rettigheder og pligter,

at undervisningsprogrammerne udbygges med henblik på at styrke ungdoms- og voksenundervisningen, bl.a. i forbindelse med gennemførelsen af betalt frihed til uddannelse,

at udsendelser i TV i højere grad bliver tekstet,

at indvandrenes kulturbaggrund belyses og at indvandrene tilbydes mulighed for at skaffe sig almen og faglig viden,

at radio og fjernsyn underbygger musik- og teaterlivet og dermed styrker interessen og forståelsen for musik og teater. Egnede musikopførelser og teaterforestillinger skal transmitteres. Endvidere må DR sikres adgang til lyd- og billed-kassettemarkedet gennem salg og biblioteksdistribution,

at båndværkstedernes virksomhed udbygges til at omfatte fjernsyn,

at styrke DR's samarbejde med andre produktionsmiljøer,

at de offentlige investeringer i lokalt, internt radio- og fjernsynsudstyr samordnes amtsvis og udnyttes mest muligt gennem kursustilbud og udlån til borgerne,

at sikre et snævert nordisk radio- og fjernsynssamarbejde til fremme af nordisk samproduktion og programudveksling. Lyttere og seere indenfor de nordiske lande skal kunne modtage hinandens programmer,

at indførelse af TV 2 samtidig øger mulighederne for indførelse af regionale fjernsynsudsendelser,

at fastholde de lovmæssige muligheder for lokalt ikke-kommercielt kabeljernsyn,

at et hybridnet forberedes og at mulighederne for et landsdækkende bredbåndsnet undersøges, herunder de økonomiske, sociale og kulturelle følger,

at radioloven revideres. Radorådet og amtsprogramrådene skal styrkes og være demokratisk repræsentative og valg hertil skal ske efter ensartede retningslinier,

at amtsprogramrådene skal sikres repræsentationsret i Radorådet samt medbestemmelse og ansvar for regional programvirksomhed.

Teater

For at sikre fornyelse inden for teaterlivet og for at sikre teatrets udvikling og udbredelse, vil Socialdemokratiet ved siden af de lovboundne tilskud søge at skabe smidigere rammebevillinger for nye teaterformer.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at skabe forbedrede vilkår for børne- og ungdomsteater, gruppe- og egnsteater og debatteater samt for teateruddannelsen,

at bruge pædagogisk dramatik som udtryksmiddel i skolen,

at skabe mulighed for teateruddannelse i tilknytning til eksisterende teatervirksomhed, hvor geografiske grunde taler herfor,

at udbygge teaterskolernes virksomhed og at disse bør stille mod samarbejde med teatrene,

at styrke ARTE og andre publikumsorganisationer gennem den landsdækkende abonnementsordning og dermed give et nyt publikum større mulighed for at komme i kontakt med teatret,

at fremme voksnes og børns fælles teateroplevelser,

at forbedre og sikre samtlige teaterformer kunstneriske og økonomiske arbejdsmuligheder.

Musik

Et af de vigtigste områder i dansk musikliv er uddannelsen.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at der lægges vægt på uddannelse og efteruddannelse af professionelle musikere og pædagoger, også på den rytmiske og alternative musiks område,
- at forøge uddannelseskapaciteten for musikundervisere inden for alle musiklivets genrer samt forbedre disse arbejdsvilkår på musikskolerne og andre virkeområder,
- at etablere muligheder for at fremme voksnes og børns fælles musikoplevelser og musikudøvelse,
- at organisere det ikke-kommercielle formidlingsarbejde således, at også den lokale udøvelse af musik støttes mest muligt,
- at forpligte landsdelsorkestrene til at give koncert flere steder i landsdelen. Endvidere til opførelse af professionel kormusik samt til et koncertsamarbejde med lokale uddannelsesinstitutioner og operagrupper.

Billedkunsten

Billedkunstnere bør i meget højere grad end nu indrages i byggeriet og i udformningen af vore omgivelser.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at tilskynde til billedkunstners deltagelse i projekteringen af offentlige bygninger i samarbejde med arkitekterne, således at den kunstneriske udsmykning bliver en indarbejdet del af det færdige bygningsværk og ikke en tilføjelse. Repræsentanter for befolkningen og kunstnerne skal inddrages i udvælgelsen,
- at inddrage billedkunstnere i udsmykningen af boligbyggeriet,
- at Jobtilbudsordningen kommer til at gavne billedkunstnerne. Kommuner og organisationer, der vil have en billedkunstner til at udsmykke og/eller arbejde i det stedlige miljø, skal kunne få statstilskud hertil,
- at stimulere børn og voksne til selv at arbejde med billedkunst.

at en central museumsfunktion for moderne kunst oprettes, for at give hele befolkningen mulighed for skiftende og faste udstillingsmuligheder.

Bøger og biblioteker

Både litteraturens udtryksmuligheder og læsernes valgmuligheder indskrænkes af tendenser til koncentration og centralisering i produktionen og detailsalget, stigende bogpriser og fald i udgivelsen af ny skønlitteratur og billigbøger.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at sikre alle mulighed for uden afgift at låne på bibliotekerne,
- at sikre ytringsmulighederne, eksperimenterne og det brede udbud af kvalitetsbøger, om nødvendigt gennem offentlig udgivelsesstøtte og bogproduktion samt oprettelse af en bogfond,
- at udvide biblioteksafgiften til forfattere, oversættere og illustratører,
- at udbygge folkebibliotekerne til lokale „kulturcentre“ med opsøgende virksomhed i alle kommuner. Biblioteksdækningen bør forbedres både gennem flere heltidsbiblioteker og bogbusser, øget arbejdspladsudlån og udvidede åbningstider, når folk har fri, bl.a. om søndagen,
- at videreføre den igangværende udvikling med at gøre bibliotekerne venlige og brugbare til fremme af børns og voksnes fantasi og fællesskab.

Film

For at bevare dansk film og dermed dansk sprog og miljø, må der produceres flere danske spillefilm om året.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at filmproduktion, filmudlejning og biografdrift ikke monopoliseres,
- at kommuner og amter bør bidrage til opretholdelse af en national filmkultur gennem biografdrift, distribution af spillefilm og produktion af danske spillefilm,
- at Danmarks Radio inddrages i produktion af danske spillefilm,
- at videokopier af spillefilm, der er produceret med

offentlig støtte, herunder samproduktioner med TV, så vidt muligt stilles til rådighed for offentlige eller offentligt underskudsdækkede institutioner på rimelige vilkår,

- at kortfilmstøtten øges. Der skal skabes bedre muligheder for skabelsen af gode børnefilm, samt film af lokalhistorisk karakter
- at der oprettes filmværksteder i de enkelte amter, således at der skabes adgang for bl.a. amatører til at beskæftige sig med film og internt fjernsyn,
- at den audiovisuelle uddannelse forbedres og et samarbejde mellem kunstarternes uddannelser etableres,
- at der gennem undervisning og oplysning i folkeskolen søges modvirket udbredelse af videofilm af voldelig eller på anden måde underlødige karakter.

Kunstnerstøtte

Den bedste kunstnerstøtte består i, at samfundet som helhed aftager og benytter kunstnernes produkter.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at kunstnerne sikres bedre arbejds- og levevilkår,
- at stat, amter, kommuner og offentlige institutioner giver kunstnerne arbejdsopgaver,
- at kvalitetsmæssige betragtninger ligger til grund for kunstopolitikken,
- at årlige statsydelse på Finansloven, varieres efter kunstnernes øvrige indtægter.

Fritid

De kommende års udvikling med kortere arbejdstid og øget fritid vil betyde, at idræts- og andet fritidsliv vil få en større betydning for menneskets dagligdag og liv. For Socialdemokratiet er det en meget vigtig opgave at medvirke til at skabe de bedste vilkår for fritidslivet. Fritidsloven skal derfor være den ramme om fritiden, som sikrer en aktiv og indholdsrig tilværelse med engagement, selvoplevelse og kreativ livsudfoldelse. Men forudsætningerne for og vilkårene i fritidsloven er ændret og den må derfor revideres. Der skal skabes reel lighed i adgangen til og mulighederne for deltagelse i fritidsaktiviteterne, bl.a. gennem

økonomisk støtte. Udbudet af aktiviteter og faciliteter skal sikre, at også de økonomisk og fysisk svageste stillede grupper får aktivitetsmuligheder at vælge imellem.

Fritidsaktiviteter rettet mod den samlede familie skal fremmes mest muligt, ligesom vi ønsker at modvirke en stærk aldersopdeling i aktiviteter og økonomisk støtte. Hele befolkningen må sikres adgang til rekreative områder. Der skal oprettes lejrpladser, friluftsgårde, feriebyer, hytter og kolonihaver. Socialdemokratiet er modstander af en stigende kommerialisering af fritiden, hvor aktiviteterne præges af private økonomiske interesser.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at der sikres befolkningen adgang til rekreative områder,
- at der sikres anlæg og faciliteter til et bredt udbud af fritidsaktiviteter,
- at der gives særskilt støtte til aktiviteter, der har et socialt sigte, herunder ungdomsklubber og tilbud til handicappede,
- at sikre, at de arbejdsløse kan bruge fritidstilbudene i dagtimerne,
- at informationer om og vejledningen i benyttelsen af fritidstilbudene øges, bl.a. gennem udvidelsen af konsulentordninger,
- at fritidsaktiviteterne gives sådanne økonomiske muligheder, at kommerciel udnyttelse begrænses og bliver interesseløs,
- at der oprettes flere muligheder i naturen for et sundt friluftsliv, herunder naturskoler og friluftcentre,
- at en revision af fritidsloven medfører en opblødning af alderskriterierne.

Idrætsstilbudene skal udvides

Der skal først og fremmest skabes gode muligheder for en folkelig idræt, hvis hovedformål skal være at fremme folkesundheden og skabe velvære. Centrale arbejdsopgaver i idrætspolitikken vil være at sikre instruktør- og lederuddannelsen. Lederuddannelser skal også sigte på behovet for idræt på arbejdspladsen, for pensionister, for handicappede og for alders- og samfundsgrupper, der ønsker at stå udenfor den organiserede idræt.

Ildræt, der retter sig mod den samlede familie, skal især støttes, ligesom samværet under idrætsudøvelse skal fremmes. De aktives indflydelse i idrætsorganisationerne skal sikres, da enhver folkelig og demokratisk ledet forening er et bidrag til at skabe forståelse for og indsigt i samfundsforholdene og dermed øge interessen for og indflydelsen på fremtiden. Det gælder på alle alderstrin.

Det konkurrencefremmende element i idrætten skal neddæmpes og uddannelse af idrætsledere og instruktører skal forbedres.

Den stigende kommerialisering af idrætten skal modarbejdes.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at idrætten fortsat betragtes som en del af kulturpolitikken,
- at idrættens placering søges styrket i forbindelse med uddannelsesreformer og ændringer i uddannelseslovgivningen,
- at udbygge idrættens deltagelse i en sundhedspædagogisk indsats,
- at fremme den brede folkelige idræt,
- at styrke de socialt og fysisk svageste gruppers adgang til idrætslig udfoldelse sammen med andre,
- at fremme en alsidig idrætsforskning,
- at der skabes en formel forpligtelse for amters og kommuners støtte til idrætsudøvelse,
- at udbygning af idrætsfaciliteter sikres i nye boligområder i forbindelse med planlægningen,
- at idrætsanlæg, hvor det er muligt, anlægges i forbindelse med lokaler, som benyttes til andre former for kulturelle aktiviteter,
- at konsulentordningen for idrætten udvides,
- at der skabes mulighed for idrætsudøvelse i dagtimerne.

Foreninger

De politiske foreninger er grundpillerne i vort demokrati. Derfor skal der indføres en offentlig partistøtte, så partierne i det mindste ikke stilles ringere end det øvrige frivillige forenings- og organisationsarbejde. Samfundet har en særlig forpligtelse til at underbygge det politiske arbejde.

Der må sikres fuld offentlighed om støtte til de politiske partier fra erhvervsliv og organisationer. Centrale opgaver i foreningsarbejdet vil være at sikre lederuddannelsen.

For at få demokratiet til at fungere på tilfredsstillende måde og for at sikre, at børn og unge så tidligt som muligt gøres fortrolige med demokratiet som livsform, bør der fra amter og kommuner ydes tilskud til idebestemte og frivillige børne- og ungdomsorganisationer, herunder det politiske og religiøse ungdomsarbejde.

Andre medier

Den frie meningsudveksling i skrift, tale og billede er demokratiets kendetegn.

Socialdemokratiet ønsker frihed for alle politiske meninger og kunstneriske ytringsformer. Enhver borger har ret til at blive informeret og til selv at kunne informere, uanset geografisk, social og økonomisk placering i samfundet. Det må sikres, at det ikke bliver de kommercielle kræfter, der styrer udviklingen, men at også demokratisk valgte organer får reel indflydelse på de kommende års udvikling inden for hele medieområdet. Specielt for dagblade og dagbladslignende publikationer skal der sikres planlægnings-, etablerings- og distributionsstøtte i det nødvendige omfang.

Folkekirken

Folketinget er folkekirkens lovgivende instans, menighedsrådene den lokale myndighed og Kirkeministeriet den centrale myndighed. Folkekirkens tilknytning til staten fastholdes. Folkekirken skal være folkets kirke.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at folkekirkens arbejde er rummeligt og frit,
- at forkyndelsesfriheden ikke undergraves,
- at administrationen i størst muligt omfang udøves lokalt,
- at menighedsrådene får den højeste grad af frihed og selvbestemmelse,
- at de folkevalgte kirkelige råd tillægges fuldt økonomisk ansvar indenfor de rammer, det kommunale fællesskab muliggør,
- at kirkebygningerne efter menighedsrådenes afgørelse også anvendes kulturelt, f. eks. til kirkekoncerter,
- at kirkebygningerne vedligeholdes og bevares af hensyn til deres historiske og kulturelle værdi,
- at mødelokaler, sognegårde m.v. i forbindelse med kirkerne ikke udelukkende bliver anvendt til såkaldt kirkeligt arbejde, men også af foreninger og organisationer med almene, kulturelle og folkelige formål.

Indvandrerne

Socialdemokratiets indvandrerpolitik bygger på respekten for mennesket og viljen til at skabe lige muligheder for alle. Den har til formål at ligestille indvandrerne med danske borgere på en række væsentlige områder, både hvad angår rettigheder og pligter. Derfor er Socialdemokratiet tilhænger af den mindst mulige særlovgivning. Men en række særlige foranstaltninger er nødvendige for at sikre den størst mulige ligestilling.

Indvandrerpolitikken må sikre, at indvandrerne optages i og finder sig til rette i det danske samfund. Indvandrere og danskere må gensidigt respektere hinandens kulturelle baggrund. Kun ved at sikre, at indvandrere og danskere får det nødvendige kendskab til hinandens kulturbaggrund, kan fordomme og racisme undgås.

Socialdemokratiet vil modvirke, at fremtidens Danmark bliver et samfund præget af racefordomme eller undertrykkelse af borgere med anden hudfarve, sprog eller religion.

Socialdemokratiets indvandrerpolitik bygger på tolerance og frisind. Den tilstræber, at det danske samfund tilføres de kulturelle og menneskelige værdier, som indvandrerne kan tilføre vor kultur. Vor indvandrerpolitik bygger på solidaritet og ansvar. Derfor skal indvandrerne sikres muligheder for at beholde og opleve kontakten med deres nationale, kulturelle, historiske og sproglige baggrund. Socialdemokratiet mener, at indvandrerne skal lære dansk og skal være parate til at indgå i samfundet på lige fod med andre.

Socialdemokratiet har været med til at give indvandrerne medindflydelse i de lokale samfund gennem j'stemmeret til amtsråd og kommunalbestyrelser. Mange indvandrere kom til Danmark i 60'erne, hvor der var mangel på arbejdskraft. De kom for at arbejde i kortere eller længere tid. Erfaringerne viser imidlertid, at mange indvandrere enten har ønsket eller ønsker at tage varigt ophold med deres familier i Danmark. Socialdemokratiet finder det naturligt at støtte indvandrere, der har boet her i mange år i dette

ønske. Det kræver imidlertid også at indvandrerne og deres børn får den fornødne støtte for at finde sig til rette i det danske samfund.

Indvandrerne arbejder hele det danske samfund til gode. De opgaver, der er ved integrationen i det danske samfund, skal derfor løses godt og ved solidarisk medvirken af alle.

Indvandrerne bør have adgang til boliger i alle landets kommuner, således at ghetto-lignende forhold forhindres. Der må dog i forbindelse hermed gives økonomisk kompensation for de udgifter, der i særlig grad belaster den enkelte kommunes økonomi. Vi vil arbejde for at de civile opgaver fra politiets virksomhed overføres til et selvstændigt direktorat under Indenrigsministeriet.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

at alle indvandrere får gratis undervisning i det danske sprog og i danske forhold, således at de sikres viden og kendskab til de rettigheder og pligter, der er gældende i det danske samfund,

at integrationshæmmende og integrationsfremmende faktorer for de indvandrede befolkningsgrupper undersøges, således at det bliver muligt at skabe en integrationspolitik, der kan sikre os mod udvikling af fordomme og racisme,

at indvandrerbørn sikres samme muligheder som danske børn gennem fælles opvækst med danske *børn i danske* skoleklasser og danske daginstitutioner,

at danskere og indvandrere gennem TV, radio og skolen, sikres et gensidigt kendskab til hinandens kulturelle baggrund, traditioner, normer og regelsæt,

at indvandrerbørnene tilbydes modersmålsundervisning udenfor skoletid, men i nær tilknytning til denne. Undervisningen kan foregå i aldersintegrerede klasser. Der bør udarbejdes en læseplan for undervisningen og tilbuddet bør være et reelt tilbud,

at der gives tilskud til kulturelle aktiviteter i foreninger og organisationer, f.eks. i forbindelse med oplysningsforbundenes arbejde,

at indvandrerbørnene støttes i en vekselvis færden mellem to kulturer ved, at der i skoler og daginstitutioner skabes mulighed for tolkebistand og/eller tosproget medhjælp,

at der foretages et opsøgende arbejde overfor familierne og i særlig grad over for piger og kvinder så deres reelle muligheder for at deltage i uddannelse og kulturelle aktiviteter øges,

at en særlig arbejdsmarkedspolitisk indsats gøres for indvandrerne med hensyn til sprogundervisning, arbejdsformidling og arbejdsmarkedsuddannelse, således at der gives dem reelle muligheder for ligestilling på det danske arbejdsmarked,

at der i uddannelsessystemerne etableres de fornødne støtteforanstaltninger, så der skabes ligestilling mellem danske elever og indvandrelever,

at voksenundervisningssystemet, bl.a. i radio og TV, sikrer at indvandrerne får mulighed for at skaffe sig almen faglig- og politisk viden,

at det sikres, at alle kommuner vil og kan modtage indvandrere således, at indvandrerne sikres en rimelig bolig.

Lighed for loven

Et afgørende princip i demokratisk styrede samfund er, at der skal være lighed for loven. Det er der også i de fleste demokratier, herunder Danmark, hvis man ved lighed for loven forstår, at loven gælder for alle. Men i praksis virker loven ofte skævt overfor de svagere grupper.

Lige så afgørende er det, at borgernes grundlovssikrede rettigheder, f.eks. ytrings- og demonstrationsfriheden, står uantastet.

Den enkeltes forhold

Visse dele af retssystemet virker automatisk, uden hensyn til den enkeltes forhold. Endnu er det således, at retsvæsenet kan bruges til at forfølge skyldnere i håbløs gæld, til stor skade for skyldneren og uden at kreditorerne får noget udbytte. Reglerne for honorar og salær ved konkurser, tvangsauktioner og dødsboer er også fastsat sådan, at væsentlige honorarer udbetales uden hensyntagen til arbejdets omfang.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at der gennemføres en gældssaneringsordning, således at personer kan fritages for betaling af håbløs gæld men også således, at misbrug hindres,
- at reglerne for salærer, honorarer i konkurser og tvangsauktioner nøje gennemgås med henblik på, at fastsættelse sker ud fra den reelle indsats fra advokater, ejendomsmæglere m.v. Reglerne bør udformes således, at interessen i at undgå tvangsauktioner og i at redde virksomheder øges,
- at undersøge muligheden for — uden belastning af statskassen - at lade det offentlige overtage behandlingen af betalingsstandsninger og konkurser ved anvendelse af fastlønnet personale.

Beskyttelse af værdier, der ikke kan genskabes

Befolkningens liv og helbred trues på andre måder end de, som straffelovgivningen koncentrerer sig om: vold og drab.

Vi har skabt en ny holdning til forurening og arbejdsskader, men denne holdning kan uden tvivl skærpes til gavn for liv og helbred.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at skærpe ansvaret således, at det ikke økonomisk kan betale sig at omgå gældende regler/love for den, der tilføjer miljøet eller helbredet skader,
- at effektivisere fastlæggelsen af ansvaret. Oprettelsen af et særligt miljøpoliti bør overvejes,
- at sikre større ekspertise hos anklagemyndigheden, ved inddragelse af relevant sagkundskab.

Straffesystemet

Nogle har en langt større risiko for at komme i konflikt med straffelovgivningen end andre. Af årsager, som den enkelte ofte ikke selv er herre over, f.eks. dårlig uddannelse, dårlig opvækst, dårlige økonomiske og bolig-mæssige forhold. Straffesystemet har hidtil i for stor grad alene haft afstraffningskarakter i stedet for i højere grad at medvirke til genopbygning og/eller forebyggelse.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at forebyggende virksomhed over for alle former for kriminalitet udbygges,
- at brugen af varetægtsfængsling og isolation begrænses mest muligt,
- at sædvanlige frihedsstraffe i større omfang erstattes af alternative afstraffelser,
- at besparelser ved sådanne ændrede afstraffelser anvendes med henblik på en styrkelse af kriminalforsorgen i frihed, som vil kunne støtte dem, der til gavn både for sig selv og for samfundet i øvrigt, har behov for støtte til en ny start,
- at det sikres, at der ikke ved disse foranstaltninger sker forringelser i niveauet for dem, der er eller vil blive anbragt i kriminalforsorgens anstalter.

- at bekæmpelsen af grov økonomisk kriminalitet bør styrkes og straffene herfor skærpes,
- at straffelovgivningens sanktioner gennemgås, idet disse kun i begrænset omfang har vist sig at kunne forhindre forbrydelser,
- at antallet af lukkede behandlingsinstitutionspladser for unge under 18 år øges, således at varetægtsfængslinger ikke finder sted.

Retshjælp

Selv om retshjælpen er væsentlig forbedret i de senere år, er der stadig ikke reel lighed for loven, bl.a. fordi reglerne er delvis uoverskuelige og utilstrækkelige.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at der skabes grundlag for et samfund med betydelig mere lige muligheder for at kende og bruge de rettigheder loven giver.

Politiet

Centraliseringen af politiet blev gennemført i 60'erne, bl.a. på baggrund af en situation med mangel på arbejdskraft. De fordele, der er opnået, er uomtvistelige, men ulemper har også vist sig.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at styrke distriktpolitiet og oprette mindre lokale stationer, hvor der er særligt behov herfor.

Den offentlige forvaltning

Kontakten med borgerne er den offentlige forvaltnings vigtigste opgave. Den skal samtidig sikre, at afgørelser bliver truffet så korrekt som muligt og samtidig så forståeligt som muligt for den enkelte borger. Konsekvenserne heraf er bl.a., at der må foregå dels en gennemgang af lovgivningens forståelighed, dels en større oplysning overfor borgerne om lovgivningens indhold.

Derfor vil Socialdemokratiet arbejde for

- at alle henvendelser/skrivelser til borgerne formes i et enkelt og klart sprog,
- at lovgivningen gennemgås med henblik på, om den kan gøres enklere og lettere forståelig,
- at Statens Informationstjenestes arbejde udbygges med særligt henblik på en klargøring af lovgivningens indhold og betydning for den enkelte borger.

Sikkerhed

Arbejdet for afspænding, nedrustning og fred må gives fornyet styrke. For at nå disse mål må princippet om fælles sikkerhed lægges til grund af alle verdens nationer. Vi må søge tryghed gennem samarbejde og undgå konfrontation.

Socialdemokratiet ønsker FN's rolle styrket i arbejdet for et internationalt retssamfund, der er en forudsætning for løsningen af de konflikter, der truer klodens eksistens.

Nord-Syd dialogen og kontakterne mellem Øst og Vest må øges for at skabe grundlag for tillid og forhindre stigende spænding.

Det økonomiske og handelspolitiske samarbejde samt andre former for tillidskabende foranstaltninger og samkvem mellem Vesteuropa og Østlandene må udbygges som et led i afspændingspolitikken. Konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa har hidtil kun givet ringe resultater. Konferencen om tillidskabende foranstaltninger i Stockholm synes at have svært ved at bryde dødvandet mellem stormagterne. Dette understreger betydningen af, at enhver forhandling om atomvåbnene i Europa fører til konkrete resultater.

Målet må være:

- at alle eksisterende atomvåbenarsenaler fastfryses, for gennem forhandling at fremkalde en efterfølgende nedskæring,
- at forhandlingerne mellem USA og Sovjetunionen om mellemdistanceraketter og interkontinentale raketter genoptages og samordnes,
- at forhandlingerne fører til en løsning i Europa med nedskæring i antallet af sovjetiske mellemdistanceraketter og at udstationeringen af nye vestlige og østlige mellemdistanceraketter stoppes, idet det naturlige mål må være fjernelse af alle mellemdistanceraketter i Øst og Vest.

At britiske og franske atomvåben inddrages i nedrustningsforhandlingerne,

At der øjeblikkeligt gennemføres et opstillingsstop af

- mellemdistanceraketter i Europa, således at der kan skabes et bedre grundlag for nye forhandlinger,
- at forhandlingerne om de konventionelle våben intensiveres,
 - at der gennemføres et internationalt forbud mod atomvåbenprøvesprængninger,
 - at der gennemføres en international aftale om forbud mod placering af våben i det ydre rum,
 - at der arbejdes for en international aftale, herunder mellem NATO og Warszawapagten, om nej til førstegangsbrug af enhver form for atomvåben,
 - at der gennemføres et internationalt forbud mod produktion, oplagring og anvendelse af kemiske og bakteriologiske våben,
 - at international våbenhandel begrænses gennem internationale aftaler,
 - at der gennem forhandling udvikles tillidskabende foranstaltninger.
- Der henvises bl.a. til den i Folketinget vedtagne dagsorden af 3. maj 1984.

Et bredt folkeligt engagement i disse spørgsmål bidrager til at øge forhandlingsviljen hos stormagterne for at sikre freden. De voksende fredsbevægelser i Vesteuropa og USA er derfor vigtige. Det er lige så vigtigt, at befolkningerne i de østeuropæiske lande aktivt kan deltage i arbejdet for afspænding og nedrustning. Sideløbende med nedrustningen på atomvåbenområdet må der ske en nedrustning på de konventionelle våbens område og gennemføres et totalforbud mod udvikling, produktion og udstationering af bakteriologiske og kemiske våben.

Totalforsvaret omfatter Civilforsvaret, det civile beredskab og det militære forsvar. Det militære forsvar opbygges organisations- og udstyrsmæssigt som et defensivt, folkeligt forsvar, der fortsat overvejende bygger på almindelig værnepligt. Totalforsvaret bør samordnes bedre også i fredstid og også kunne løse opgaver som f.eks. naturkatastrofer og kemisk forurening.

Der er efter Socialdemokratiets opfattelse ikke for øjeblikket noget sikkerhedspolitisk alternativ til Danmarks medlemskab af NATO. Denne forsvarsalliance skal i overensstemmelse med sin dobbelte målsætning benyttes til at arbejde for yderligere afspænding.

NATO's opgaver må løbende tages op til vurdering. Danmark må modsætte sig udvidelse af NATO's opgaver og områder og vi kan og vil fortsat ikke betragte NATO som et mål i sig selv. Afspændingspolitikens perspektiver må være en verden, hvor de to militære blokke gør sig selv overflødige. NATO skal fortsat være en sammenslutning af demokratiske stater.

Socialdemokratiet vil arbejde aktivt for, at Danmark forbliver atomvåbenfrit i freds-, krise- og krigstid. Socialdemokratiet vil arbejde aktivt for etableringen af traktatfæstede atomvåbenfrie zoner, som led i arbejdet for at begrænse atomvåbnene i en større europæisk sammenhæng. Det gælder forslaget om det nordiske område, Palme-kommissionens forslag om Centraleuropa og forslagene vedrørende Balkanområdet. Gennemførelsen af disse tre forslag vil være tillidskabende foranstaltninger, som bidrager til afspænding og nedrustning.

Oprustningen fastlåser økonomiske og politiske strukturer i såvel Øst som Vest og beslaglægger ressourcer, som kunne være anvendt til øget bistand til de fattigste lande. Omlægning af våbenproduktion til civil produktion vil være til gavn for verdens befolkning. Der er derfor en nær sammenhæng mellem nedrustningsarbejdet og arbejdet for en demokratisk socialisme.

Socialdemokratiet vil sammen med arbejderbevægelsen og Socialistisk Internationale styrke bevidstheden om disse sammenhænge og samordne en fælles, forstærket indsats for fred, udvikling og demokratisk socialisme.

U-landene

Socialdemokratiet vil være solidarisk over for udviklingslandene. Vi vil arbejde for at støtte disse landes egne udviklingsbestrebelse og for at udjævne forskellen i levestandard. Vi vil aktivt søge at støtte udviklingslandene med henblik på at udjævne den forskel i levestandard der er i forhold til de mere udviklede lande. Dette skal ske dels ved en stadig større overførsel af faglig og økonomisk bistand. Dels ved at støtte kravene om en mere retfærdig organisering af det økonomiske samarbejde i verden. Målet er en verdensomspændende lighedspolitik. Det er derfor nødvendigt at gribe ind i markedsmekanismerne for at styre den internationale økonomi i denne retning.

I overensstemmelse med den demokratiske socialisme vil vi i udviklingslandene støtte alle tendenser til større social lighed samt politisk, økonomisk og kulturel frihed og uafhængighed.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for

- at styrke fødevareproduktionen og infrastrukturen til gavn for udviklingslandenes egne befolkninger,
- at der gennemføres en industriel udvikling i de fattige lande,
- at udviklingslandenes afsætningsmuligheder for industrivarer i de rige lande forbedres,
- at der gennemføres bindende internationale regler for overførsel af teknologi og for de multinationale selskabers adfærd i udviklingslandene, hvorigennem udviklingslandene sikres ret til selv at bestemme deres industrielle udvikling,
- at statsstøttede danske virksomheder i udviklingslandene byder deres ansatte gode løn- og arbejdsvilkår således, at virksomhederne er førende i de områder, hvori de virker og opfylder ILO's mindstenormer for arbejdsvilkår,
- at Danmark bidrager til en konstruktiv udvikling i de internationale forhandlinger, f.eks. gennem EF og i samarbejde med de øvrige nordiske lande,

- at Danmark snarest muligt øger den statslige bistand til udviklingslandene til mindst 1% af bruttonationalproduktet i overensstemmelse med FN's målsætning, og arbejder for, at alle industrilande snarest opfylder denne målsætning,
- at Danmark internationalt virker for, at bistand til udviklingslandene gives uden krav om, at hjælpen anvendes helt eller delvis til køb i giverlandet,
- at Danmark arbejder i EF og FN for en lettelse af udviklingslandenes gældsbyrde,
- at en væsentlig del af bistanden gives gennem F N-systemet og at denne gives til de fattige lande,
- at den danske udviklingsbistand fordeles ligeligt mellem tosidet og flersidet bistand,
- at bistanden i første række gives til de fattige lande og i særlig grad bidrager til at opfylde de fattige befolkningsgruppers elementære behov,
- at der lægges større vægt på at styrke kvindernes rolle i udviklingsprocessen og sikre deres økonomiske uafhængighed. For at nå dette mål vil det bl.a. være nødvendigt at forbedre kvindernes adgang til almen og faglig uddannelse.

Socialdemokratiet anerkender de enkelte nationers selvbestemmelsesret på demokratisk grundlag. Socialdemokratiet kræver, at de sidste rester af kolonistytet afskaffes. Socialdemokratiet tager skarpt afstand fra den sydafrikanske undertrykkelsespolitik og vil arbejde for

- at Danmark øger bistanden til frihedsbevægelser, der kæmper for selvstændighed og social retfærdighed, hvor der ikke på demokratisk vis gives mulighed for en menneskeværdig tilværelse,
- at Danmark vender sig imod undertrykkelse af menneskerettighederne overalt i verden og øger bistanden til ofre for menneskerettighedskrænkelser,
- at Danmark giver støtte til internationale faglige ini-

tiativer, som er i overensstemmelse med FN's vedtagelser om sanktioner overfor Sydafrika,

- at den til enhver tid siddende regering modarbejder international långivning til Sydafrika og standser enhver form for danske nyinvesteringer i Sydafrika,
- at Danmark virker for en effektiv handelsboykot, herunder ophør af kulimport fra Sydafrika og standsning af olietransport til Sydafrika,
- at Danmark virker for at den internationale våbenhandel kontrolleres og at våben fra NATO-lande ikke anvendes.

Socialdemokratiet ønsker, at Danmarks medlemskab af EF skal bruges til at udnytte de muligheder, der består for at præge såvel samfundsudviklingen i EF-landene som de Ti's fælles optræden udadtil med de sociale og demokratiske grundsætninger, som Socialdemokratiet står for.

Udbygningen af EF-samarbejdet må først og fremmest forbedre tilværelsen for det enkelte menneske. Den økonomiske og sociale stagnation, der præger EF-landene og i øvrigt hele den industrialiserede verden, må vendes til økonomisk fremgang. Da de enkelte lande ikke ved egne midler alene kan bringe økonomien på ret køl og afskaffe arbejdsløsheden, må medlemslandene samordne deres indsats mod krisen. Herved kan produktionen forøges og arbejdsløsheden nedbringes, uden at det enkelte land bringes i betalingsvanskeligheder.

Hovedmidlet er øgede investeringer — offentlige investeringer i energi, transport, byfornyelse samt telekommunikation og private investeringer — først og fremmest i ny teknologi og i betalingsbalanceerhvervene. Økonomisk fremgang skal kontrolleres så den først og fremmest som vækst i kvalitet bliver et middel til at gennemføre sociale-, sundheds- og miljømæssige mål og fortrinsvis kommer de socialt og økonomisk svage befolkningsgrupper til gode.

Socialdemokratiet vil derfor arbejde for at industripolitikken i EF styrkes,

at EFs landbrugspolitik fastholdes med dens principper om et fælles marked, fælles priser og fælles finansiering. Der må gennemføres en prispolitik, så permanente overskudsproblemer undgås, samtidig med at forbrugerne sikres rimelige, stabile fødevarerpriser, at produkternes kvalitet øges og landbrugerne opnår en acceptabel indkomst,

at EF's fiskeripolitik udbygges under hensyntagen til traditionelt fiskeri, til en rationel udnyttelse af ressourcerne og til beskæftigelsen i forarbejdningsindustrien.

- at sikre stabile valutaforhold gennem en udbygning af det europæiske valutasamarbejde (EMS) — evt. også omfattende lande, der ikke er medlem af EF,
- at der med fagbevægelsens medvirken sker en styrkelse af kontrollen med de multinationale selskaber og en begrænsning af deres indflydelse. EF må sikre de ansatte i multinationale selskaber indflydelse på selskabernes udvikling,
- at kontrollen med multinationale selskaber også styrkes gennem informationsudveksling mellem EF-institutioner og myndigheder i de enkelte medlemslande,
- at der indføres fælles minimumsgrænser for lønmodtagernes medbestemmelse, for arbejderbeskyttelse, for tryghed i ansættelsen og for arbejdsmiljøet, uden at det enkelte lands muligheder for at gennemføre foranstaltninger, der ligger over minimumsgrænserne, forringes,
- at der indenfor EF arbejdes for at forbrugernes interesser styrkes og en forbrugerbeskyttelse, der giver forbrugerne mulighed for at foretage vurderinger og sammenligninger, bl.a. ved, at der indføres let forståelig deklaration. Varedeklaration må ikke hindres af fabrikationshemmeligheder,
- at EFs energipolitik videreudvikles med det formål at begrænse energiforbruget og fremme anvendelsen af vedvarende energi i de enkelte medlemslande,
- at EF medvirker til en fortsat nedbrydning af toldskrænkerne for den internationale handel og en indskrænkning af andre handelshindringer,
- at EFs initiativer til løsning af industrilandenenes ressource-, miljø- og forureningsproblemer styrkes,
- at EF tager initiativ til, at det ikke tillades at udlede miljøskadende stoffer i havene eller på landjorden,
- at der i EF udformes en transportpolitik, som tager hensyn til arbejdernes problemer ved international transport. Der må ikke ske forringelse af national lovgivning,
- at samarbejdet med udviklingslandene styrkes. EF bør i de økonomiske, handelsmæssige og politiske initiativer gå forrest i retning af økonomisk udligning og være positiv overfor disse landes krav om en ny økonomisk verdensorden,
- at EFs bidrag til den økonomiske udvikling i udvik-

lingslandene må forøges, både ved udvidet finansiel bistand og ved etablering af gunstigere handelsvilkår,

- at handels- og industrisamarbejdet med østlandene må udbygges på gensidighedsbasis, så de vesteuropæiske landes eksport også får bedre vilkår i østlandene,
- at der fremskaffes de nødvendige finansielle ressourcer til EF, såfremt der opnås enighed mellem medlemslandene om nye initiativer på områder, som vil øge og ekspandere økonomien i vore samfund og skabe større beskæftigelse. Samtidig må der foretages en grundig gennemgang af de eksisterende områders administrative effektivitet med henblik på besparelser,
- at ligestilling uanset køn, race og religion respekteres i sin fulde konsekvens indenfor EF-landene,
- at der i EF kan ske kulturelle og undervisningsmæssige udvekslinger, men at der ikke etableres fælles retsregler på disse områder,
- at skattepolitik, socialpolitik, det juridiske område samt områder, der i Danmark ordnes gennem overenskomster mellem arbejdsmarkedets parter, ikke gøres til genstand for lovgivning gennem EF,
- at der i EF skabes en fælles indvandrerpolitik, der sikrer at indvandrere fra lande udenfor EF får menneskeværdige forhold at arbejde og leve under,
- at samarbejdet mellem alle demokratiske socialistiske partier i EF-landene skal udvides for at fremme en fælles socialistisk målsætning for EF. Også samarbejdet mellem de faglige organisationer i de vesteuropæiske lande skal forstærkes,
- at EF står åbent for alle demokratiske lande i Europa, som måtte ønske sig at tilslutte sig EF, enten som fuldgyltige medlemmer eller som deltagere i konkrete samarbejdsaftaler,
- at Portugal og Spanien optages i EF så hurtigt som muligt,
- at Danmarks særlige muligheder for at informere om nordiske synspunkter i EF fortsat skal udnyttes.

Socialdemokratiet mener, at en udvikling i EF-politiken ikke skal fremmes gennem en ændring af institutionerne eller forskydninger mellem institutionernes kompetence. Veto-retten i EF's ministerråd skal fast-

holdes, fordi den bevarer det enkelte lands afgørende indflydelse i spørgsmål, det selv anser for væsentlige. Socialdemokratiet tager konsekvent afstand fra en overstatslig udvikling af EF i retning af en politisk union og afviser at gøre EF til et forum for militære beslutninger. Derimod anerkender Socialdemokratiet behovet for og nytten af udenrigspolitiske konsultationer i EPS, som de finder sted mellem de ti lande udenfor Romtraktatens rammer. De udenrigspolitiske konsultationer bør udvides til at omfatte andre europæiske lande end de 10 EF-lande. Kontrollen med Danmarks EF-politik skal fortsat udøves gennem Folketinget og dets markedsudvalg. Hermed sikres, at Folketinget og dermed offentligheden inddrages i beslutningsprocessen i god tid før de endelige afgørelser træffes.

Tegn et medlem

NY STYRKE / FLERE MEDLEMMER SOCIALDEMOKRATERNE

- ☐ Undertegnede
ønsker indmeldelse i Socialdemokratiet
- ☐ ønsker nærmere oplysninger om Socialdemokratiet
- ☐ ønsker tilsendt Socialdemokratiets principprogram, Solidaritet, lighed og trivsel
- ☐ ønsker tilsendt Socialdemokratiets kommunalpolitiske program

Navn: _____

Stilling: _____ Født den _____ / _____ 19 _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

Kommune: _____ Fagforening: _____

Kuponen indsendes til: Socialdemokratiet, Nyropsgade 26 - 1602 Kbh. V

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

3261380462